

Terezínská iniciativa 99

ČASOPIS MEZINÁRODNÍHO SDRUŽENÍ

leden 2020

Foto: Michal Stránský

***Před 75 lety byl osvobozen
koncentrační tábor Osvětim***

POZVÁNKA

**Zveme vás
na 30. sněm Terezínské iniciativy,
který se koná v pátek 3. dubna 2020**

v hotelu DUO v Praze (Teplická 492, Praha 9).

Zahájení v 10.00 hodin, prezenze od 9.15 hodin.

Program sněmu:

Zpráva o činnosti předsednictva TI

Zpráva hospodářky

Zpráva revizní komise

Volby předsednictva a revizní komise

Diskuse

Občerstvení

Usnesení

Volná zábava a přátelské posezení přítomných

Památník Terezín v roce 2019

Jan Roubínek, ředitel Památníku Terezín

Rok 2019 byl pro Památník Terezín bohatý na události a na některých z nich jsme se podíleli společně právě s Terezínskou iniciativou. Při každém našem setkání zdůrazňuji, jak je pro nás tato spolupráce důležitá. Ti z členů Terezínské iniciativy, kteří jsou přeživšími šoa, s námi v uplynulém roce spolupracovali při pořádání našich vzdělávacích seminářů. Přeživší předávali své válečné vzpomínky a životní zkušenosti představitelům mladší generace, ale i jejich učitelům. Pamětníci nás bohužel postupně opouštějí. Jedním z důležitých pilířů naší spolupráce byla, mezi jinými, i Doriska Grozdanovičová, která v srpnu minulého roku náhle zemřela, právě na cestě ze své přednášky v Terezíně. Chci vás proto i v tomto roce požádat, abyste ti z vás, kterým to zdraví umožňuje, přijeli k nám do Památníku Terezín se studenty našich vzdělávacích seminářů hovořit. Potřebujeme vás.

Vzpomenu-li ještě ty, kteří nás v minulém roce navždy opustili, nemohu nepřipomenout svého předchůdce Honzu Munka, (jak jej většina z nás oslovovala), který zemřel po těžké nemoci v květnu minulého roku. Honza patřil již k poválečné generaci českých Židů, jehož oba rodiče prošli nacistickými koncentračními a vyhlazovacími lágry. Potřeba vzdvihnout v Památníku Terezín právě utrpení Židů, tolik opomíjené v období komunistické diktatury, se proto stala v jeho dlouhé, sedmadvacet let trvající práci pro Památník Terezín, klíčovou.

A nyní mi dovoluete vzpomenout naše společné akce v uplynulém roce. V lednu, u příležitosti Mezinárodního dne památky obětí holocaustu a předcházení zločinům proti lidskosti, zorganizoval Památník Terezín autorské čtení z biografie Lízy Mikové, přeživší terezínské ghetta a Osvětim. Autorského čtení v němčině, tlumočeného do češtiny, se zúčastnil autor knihy, německý historik Werner Imhof. Tato poutavá kniha vzpomínek vyšla v roce 2018 v německém nakladatelství

Tredition Hamburg a její překlad do češtiny se nyní připravuje.

V dubnu poctil Památník Terezín svojí návštěvou americký astronaut Andrew Feustel s chotí, muž který při svém minulém vesmírném letu strávil 197 dní na zemské oběžné dráze a vzal si s sebou na cestu kopii kresby dětského vězně terezínského ghetta Petra Ginze, s názvem „Měsíční krajina“. Petr Ginz zahynul v osvětimské plynové komoře. Kopii jeho obrázku v roce 2003 vzal na palubu raketoplánu Columbia první izraelský astronaut Ilan Ramon, ale celá posádka raketoplánu zahynula v důsledku tragické nehody při návratu na zemi. Andrew Feustel tak nyní při své návštěvě Památníku Terezín daroval svoji kopii Ginzova obrázku, a tím za svého zesnulého izraelského kolegu jeho misi symbolicky dokončil.

V květnu jsme se společně sešli v terezínské modlitebně v Dlouhé ulici u příležitosti významného dne *Jom ha-Šoa ve ha-gvura*, abychom přečetli jména sta obětí terezínského ghetta, což je tradice, kterou si zde připomínáme již od první poloviny devadesátých let. Tento významný den vzpomíná na 27. den židovského měsíce nisanu, kdy bylo zahájeno povstání Židů ve varšavském ghettu. Na tomto setkání, jehož se zúčastnil i vrchní rabín Efraim Sidon a představitelé židovských obcí České republiky, zazněly skladby Gideona Kleina, hudebního skladatele umučeného nacisty. Terezínská *Jom ha-Šoa ve ha-gvura* tak předcházela celorepublikové sérii akcí, pořádaných u příležitosti oslav nedožitých stých narozenin Gideona Kleina, pořádaných pedagogy Davidem Fliggem z Manchester's Royal Northern College of Music a Lisou Peschel z University of York.

Třetí neděli v květnu jsme se sešli na Národním hřbitově Terezín, abychom si připomněli 74. výročí osvobození naší země od nacismu. Bylo mi ctí, že jsem zde mohl pozvat k přednesení hlavního projevu předsedu Senátu parlamentu České

Andrew Feustel s chotí a Janem Roubínkem

republiky Jaroslava Kuberu, za přeživší šoa promluvil historik a signatář Charty 77 Toman Brod. Těší mne, že do Památníku Terezín při této příležitosti přijíždějí lidé, bez ohledu na různorodost názorů a přesvědčení, právě nyní, kdy se naše společnost zdá být polarizována. Je to pozitivním posláním této celonárodní akce.

V červnu byly vyhlášeny výsledky 25. ročníku literární a 23. ročníku výtvarné soutěže pro mládež s názvem „Jsem tu bez rodiny“, které uspořádal Památník Terezín ve spolupráci s Terezínskou iniciativou. Motto letošních soutěží vyjadřovalo situaci dětí, které ztratily své rodiče a snažily se s touto situací vyrovnat, většinou v nenormálních podmínkách. Některé z prací se zabývaly i obdobnými osudy dětí v dnešním světě. Je potěšitelné, že řada mladých lidí má o tuto problematiku opravdový zájem.

V srpnu se v terezínském kulturním domě u příležitosti 2. ročníku festivalu *Věčná naděje: Gustav Mahler – terezínští skladatelé*, pořádaného Institutem terezínských skladatelů, odehrálo několik kulturních akcí, na nichž Památník Terezín a přeživší z Terezínské iniciativy rovněž participovali. Vystoupil zde i klavírní virtuos Ivo Kahánek, který se představil koncertem k 100. výročí narození Gideona Kleina.

V září, před započítím oslav židovského Nového roku, jsme se na terezínském židovském hřbitově sešli na vzpomínkové akci *Kever Avot*. Těší mne, že se nám tentokrát podařilo v Terezíně přivítat více ►

účastníků, členů českých židovských obcí a dalších přátel, kteří nás dlouhodobě podporují. Jedním z nich je i velvyslanec Státu Izrael, pan Daniel Meron. Chtěl bych vás touto cestou opět vyzvat, abyste i letos oslovili své rodinné příslušníky, převážně

ty mladší, aby na tuto naši vzpomínkovou akci do Terezína na podzim přijeli. Vzdáváme tím hold našim předkům, kteří v období šoa zahynuli, ale i poválečné generaci členů našich obcí, kteří se na terezínském židovském hřbitově každoročně,

komunistickému režimu navzdory, při této příležitosti setkávali.

Dovolte mi, abych vám a vašim blízkým popřál vše nejlepší do roku 2020, stále pevné zdraví, sílu a pozitivního ducha. Těším se na setkávání s vámi a naši další spolupráci.

ŽMP – Činnost Úseku dokumentace šoa v roce 2019

Tomáš Bělohlávek, vedoucí Odboru archivů ŽMP

V minulém roce soustředili pracovníci Úseku dokumentace šoa svoji odbornou každodenní práci do mnoha oblastí, které bezprostředně souvisejí s mapováním dějin perzekuce židovské komunity v období 2. světové války. Zabývali se zejména přípravou nové expozice ve Španělské synagoze, zpracováním, popisem a katalogizací vybraných archivních materiálů uložených v muzejních sbírkách, poskytovali konzultace odborné i laické veřejnosti, zodpovídali širokou paletu badatelských dotazů, vyhotovovali náročné rešerše, zajišťovali badatelskou agendu, natáčeli rozhovory s pamětníky, vypracovávali posudky pro Sbírkotvornou komisi a v neposlední řadě se věnovali přednáškové a osvětové činnosti.

Během celého roku 2019 probíhaly v Židovském muzeu intenzivní práce na přípravě nové expozice ve Španělské synagoze. Nejinak tomu bylo v Úseku dokumentace šoa. Podle harmonogramu má být nová výstava otevřena koncem letošního roku. Snad již nyní můžeme prozradit, že do prostor nově zrekonstruované budovy vybrala kurátorka Jana Šplíchalová celou řadu zajímavých exponátů, které připomínají tragické události příslušníků židovské komunity v letech 1939–1945. Chronologicky a tematicky je rozdělila na následující celky: *Od Mnichova do okupace, Perzekuce židovského obyvatelstva, Zahájení deportací, Ghetto Terezín, Kultura v Terezíně, Transporty na Východ a Spravedliví mezi národy*. K výše zmíněným výstavním souborům a audiovizuálním prvkům sepsala též úvodní texty a popisky k vybraným předmětům, fotografické a archivní dokumentaci. (Téma židovské rezistence

v době 2. světové války zpracovala pro novou expozici ve Španělské synagoze renomovaná historička doc. Zlatica Zudová-Lešková z Historického ústavu Akademie věd ČR, externí spolupracovnice Židovského muzea v Praze.)

Kromě přípravy nové expozice pokračovalo odborné zpracování materiálů z archivní sbírky *Dokumenty perzekuce*, která byla v minulosti zdigitalizována. Zájemci o dějiny šoa mohou tyto nově zkatologizované dokumenty studovat prostřednictvím veřejného webového rozhraní databáze Collective Access <http://ca.jewishmuseum.cz/index.php>. Dále byla dokončena rekatologizace další části *Fotosbírký* z hlediska autorsko-právního, již spravuje Úsek dokumentace šoa. Konkrétně se jednalo o fotografie zachycující smutně proslulé koncentrační tábory Dachau, Buchenwald, Mauthausen, Sachsenhausen, Majdanek, fotografie z ghetta ve Varšavě a Lodži, dále z Malé pevnosti i Národního hřbitova v Terezíně a konvolut fotografických snímků z procesu s Heinrichem Jöckelem. Pro realizaci projektu „Digitální rozšíření expozice Pinkasovy synagogy“ vybrala Radana Rutová více než 330 fotografií, které zachycují tváře obětí šoa z českých zemí. Tyto snímky si budou moci prohlédnout návštěvníci Pinkasovy synagogy prostřednictvím informačního kiosku i na webových stránkách muzea.

V průběhu roku 2019 pokračovala spolupráce s celou řadou významných paměťových, vědeckých a kulturních institucí v České republice. Za všechny zmiňme především Památník Terezín, Národní památkový ústav, Historický ústav Akademie věd a mnohá regionální, městská a vlastivědná

muzea včetně oblastních i okresních archivů.

Veřejnost zajímavící se o tematiku holocaustu měla možnost vyslechnout řadu zajímavých přednášek, besed či komentovaných prohlídek, které za Úsek dokumentace šoa připravila Jana Šplíchalová ve spolupráci s Odborem pro vzdělávání a kulturu Židovského muzea v Praze. Zmiňme alespoň přednášky v rámci cyklu *Cesty bez návratu (Výhlazovací tábory jako součást konečného řešení židovské otázky či Osudy transportů v okupovaném Bělorusku)*, které byly souhrnně věnovány problematice deportací na východní okupovaná území a pronásledování židovské komunity během 2. světové války. Pro odborný historický komentář se na Úsek dokumentace dějin šoa obrátily i sdělovací prostředky. Na vlnách Českého rozhlasu zaznělo v pořadu *Česká kronika* téma perzekuce Židů v protektorátě Čechy a Morava. Diváci České televize mohli zhlédnout pořad věnovaný židovským uprchlíkům po Mnichovu nazvaný *Ve jménu národa*, který byl odvysílán v rámci cyklu Reportéři ČT.

U orální sbírky „Rozhovory s pamětníky“, která je systematicky budována od roku 1990, byla pozornost věnována její profilaci podle moderních pravidel orálně historického výzkumu. Sbírká se současně rozrostla o dalších 53 rozhovorů s respondenty první a druhé generace. Na tomto záslužném projektu se podílí řada externích spolupracovníků Židovského muzea. Jednotlivé vzpomínky byly natočeny doma i daleko za hranicemi České republiky (např. v Izraeli či ve Spojených státech amerických).

Kromě vlastního natáčení pamětnických svědectví sbíráme také řadu doprovodných materiálů zejm. soukromé deníky, zápisy, rodinné fotografie, alba a další osobní předměty, které nárotoři darují do našich muzejních sbírek, kde tvoří významný doplněk k natočeným rozhovorům.

Úseku dokumentace šoa je dlouhodobě svěřen dohled nad dopisováním a opravami jmen na stěnách Pinkasovy synagogy, která je památkem více než 78 000 obětí šoa z českých zemí. V prosinci roku 2019 zahájila specializovaná restaurátorská firma přípravné práce na dopsání dvaceti nových jmen a opravu pěti stávajících nápisů, které byly na základě badatelského výzkumu dohledány. Práce v druhé nejstarší

pražské synagoze budou ukončeny na konci ledna letošního roku. Dodejme, že dohledávání a opravy jmen obětí je náročnou vědeckou činností, kterou můžeme připodobnit k sestavování rozsáhlé mozaiky, jejíž výsledná podoba nebude nikdy celistvá.

Sbírkou Úseku dokumentace šoa se rozrostly o dary z mnoha rodinných archivů. Kromě toho byly pořizovány také digitální kopie nejrůznějších dokumentů od jednotlivců. Za všechny materiály, které jsme během uplynulého roku nashromáždili, uveďme alespoň pozůstalosti rodin Langových z Brna, Zenkerových a Nadelfestových z Pardubic, Friedových z Třebíče a Brna, Freudfeldových, Adlerových, Kalinových a Krausových z Prahy.

Závěrem dodejme, že Úsek dokumentace šoa spolupracuje také na dohledávání podkladů pro osazení kamenů zmizelých tzv. stolpersteinů, jež můžeme spatřit v dlažbě mnohých českých a moravských měst.

Odborný výzkum v oblasti perzekuce dějin židovského obyvatelstva bude v plné šíři probíhat i v letošním roce. Naše badatelna je otevřená všem zájemcům, rádi poskytneme veřejnosti odborné konzultace a rešerše. Budeme též vděční zájemcům z řad první a druhé generace za možnost natočení rozhovorů, které by rozšířily a obohatily naše sbírky. Případní zájemci nás mohou kontaktovat na e-mailové adrese: shoahhistory@jewishmuseum.cz

Oddělení pro vzdělávání a kulturu Židovského muzea v Praze

Zuzana Pavlovská a tým OVK

V roce 2019 zajišťovalo OVK ŽMP v obou svých pobočkách v Praze i Brně pravidelné vzdělávací programy pro školy, kterých se zúčastnilo 6 736 studentů z České republiky a 383 studentů ze zahraničí (Jihoafrická republika, Švýcarsko, Německo a další). Velký zájem ze strany škol byl i nadále o workshopy věnované tematice šoa a antisemitismu. Nejčastěji vyučovaným programem byl v loňském roce workshop *Hanin kufřík*, dále pak programy *Holocaust v dokumentech*, *Ghetto Lodž*, *Nevítaní cizinci*, *Dobrodruhy proti své vůli* a *Reflexe*. Velkému zájmu se těšil i mimořádný program uspořádaný již podruhé u příležitosti Mezinárodního dne památky obětí holocaustu 27. ledna s názvem *Vím, co se stalo*. Na programu se spolu s lektory OVK ŽMP podíleli i studenti gymnázia Přírodní škola, kteří si sami vyzkoušeli roli muzejního pedagoga a předávali své znalosti o životě dětí v terezínském ghettu dalším žákům a studentům.

Pátým rokem se za podpory Magistrátu hl. m. Prahy realizoval program pro studenty středních odborných škol a učilišť, zaměřený na prevenci společensky nebezpečných jevů

(antisemitismu, xenofobie a rasismu), kterého se zúčastnilo 1 015 studentů. Studenti měli možnost nahlédnout do objektů ŽMP a v rámci workshopu s názvem *Stereotypy* se seznámili se současnými problémy týkajícími se antisemitismu v ČR a v Evropě.

Na podzim jsme již po desáté ve spolupráci s irskou organizací Holocaust Education Trust Ireland koordinovali *Projekt Krokus*, do kterého se v uplynulém roce zapojilo 173 škol a kulturních institucí z celé republiky, před kterými v období ledna a února vykvete celkem 10 000 žlutých kroků na památku jednoho a půl milionu dětských obětí šoa.

Za účasti 151 učitelů také v obou pobočkách OVK ŽMP proběhly čtyři jednodenní semináře *Židé, dějiny a kultura* a 40 absolventů tohoto semináře z minulých let navštívilo i jeho srpnové nadstavbové pokračování konané u příležitosti 30. výročí sametové revoluce.

OVK ŽMP v roce 2019 pokračovalo ve spolupráci s regionálními kulturními institucemi, kam zapůjčovalo své putovní výstavy. Zmíňme zapůjčení putovní výstavy *Zmizelí sousedé* v anglické a německé jazykové verzi do

rakouské instituce Bewusstseinsregion Mauthausen – Gusen – St. Georgen. Výstavu v prostorách tamní základní školy doprovodil workshop Zuzany Pavlovské a Martiny Kutkové s názvem *Nevítaní cizinci* o židovských uprchlících do Československa v roce 1938, kterého se zúčastnili posluchači univerzity v Linci.

Také v roce 2019 nabídlo OVK ŽMP širokému publiku bohatou nabídku večerních pořadů. V prostorách Maiselovy synagogy a auditoria OVK ŽMP jich proběhlo více než osmdesát. Již tradičně hostila Maiselova synagoga koncerty vážné hudby. Mezi vystupujícími ve druhé polovině koncertní sezóny 2018/19 mohli návštěvníci vyslechnout přední česká kvartetní uskupení, jako jsou Bennewitzovo kvarteto, Zemlinského kvarteto či unikátní Prah-a-harP kvartet. Nová koncertní sezóna 2019/2020 byla v září zahájena vystoupením sopranistky Victorie Dugranpere. Minulý rok byl poté završen prosincovým mimořádným koncertem u příležitosti 100. výročí narození skladatele Gideona Kleina, na kterém vystoupila významná sopranistka Irena Troupová za doprovodu kvartetního uskupení Fama Q. I díky spolupráci ►

s festivalem *Gido se vrací domů* bylo součástí tohoto slavnostního večera uvedení knihy *Dopis od Gideona* britského historika Davida Fligga.

Na loňský rok však připadlo i významné 100. výročí narození básníka Jiřího Ortena. Jeho osobnost byla připomenuta komponovaným večerem *Chci být básníkem celým srdcem* za účasti např. Marie Rút Křížkové a Ester Janečkové. Výjimečná byla beseda o osobnosti Zdeňka Tomana, ústřední postavě filmu *Toman*, při níž za moderování Petra Broda hovořili odborníci na dobu poválečného Československa, kteří se také na filmu podíleli, dokumentarista Martin Šmok, životopisec Frank Reiss a historik František Hanzlík. Do mnoha diskusí, které se konaly v průběhu roku ve spolupráci s politoložkou Irenou Kalhousovou a publicistou Janem Fingerlandem vystoupili např. historička Kateřina Čapková, politolog Josef Kraus, vrchní zemský rabín Efraim Karol Sidon či diplomat Daniel Kumermann. Při představení

řady autorů a knih se četby úryvků skvěle zhostili herci Arnošt Goldflam, Taťána Medvecká, Hanuš Borčí Marek Adamczyk.

Ústřední linkou, která provázela pořady v průběhu celého roku 2019, byla historie Židů jak ve 20. století, tak i v dávné historii. Té se věnovaly dva přednáškové okruhy, cyklus *Cesty bez návratu: Deportace Židů z českých zemí 1939–1945* ve spolupráci s Janou Šplíchalovou a cyklus *Kapitoly z dějin Židů v českých zemích a na Moravě od středověku po emancipaci* ve spolupráci s Ivetou Cermanovou. Na těchto přednáškách vystoupili přední odborníci na daná témata – Petr Příbyl, Vojtěch Kyncl, Pavel Sládek, Daniel Soukup a mnoho dalších.

Třicáté výročí sametové revoluce bylo příležitostí k seznámení veřejnosti s tématy židovského samizdatu a disidentů z řad českých Židů. Pohled do středoevropské židovské komunity 80. let zase zprostředkovala fotografická výstava i projekce filmu amerického hudebníka a etnografa Yalea Stroma.

Za skvělou spoluprací s OVK si velké poděkování zaslouží četné vzdělávací a kulturní organizace, mezi nimi Polský institut v Praze, gymnázium Přírodní škola a Dismánův dětský rozhlasový soubor, které pro prostory Maiselovy synagogy připravily výjimečná představení či komponované večery. OVK ŽMP se rovněž účastnilo Pražské muzejní noci, při které zajistilo komentovanou prohlídku Klausové synagogy pro skupinu neslyšících a nedoslýchavých.

Velkou oblibu si v loňském roce získaly i nedělní dílny pro děti a rodiče, které se ve spolupráci s Nadačním fondem obětí holocaustu konají jedenkrát měsíčně v obou pobočkách OVK vždy v neděli. Těchto dílen provázených Ivíčkem Arjem v Praze a medvídkem Dubim v Brně se zúčastnilo 435 návštěvníků.

Velmi rádi budeme nadále spolupracovat s Tereziánskou iniciativou a těšíme se na společná setkávání v roce 2020.

Institut Tereziánské iniciativy v roce 2019

Tereza Štěpková, Eliška Waageová, Institut Tereziánské iniciativy

V září loňského roku jsme si připomněli nedožitě 100. narozeniny zakladatele Institutu Tereziánské iniciativy pana **Miroslava Kárného**. Toto významné jubileum a život jeho i jeho manželky a spolupracovnice paní Margity jsme oslavili společně s jejich potomky i kolegy a přáteli při vzpomínkovém večeru, který se konal v rezidenci primátora hlavního města Prahy. Péči jejich dětí, pana Miroslava Kárného a paní Jany Chalupové, jsme k této příležitosti zveřejnili dílo, které manželé Kární dlouhá léta připravovali a již nestihli vydat: *Tereziánské kalendárium – Terezín v konečném řešení „židovské otázky“*. Tento kompilát archivních dokumentů, dobových článků, výpovědí pamětníků a dalších autentických materiálů o více než pěti stech stranách je badatelům i všem zájemcům k dispozici na portálu holocaust.cz v sekci Zdroje jako studijní materiál a dobový dokument.

Na dlouholetou, systematickou a významnou práci manželů Kárných jsme v roce 2019 navázali také projektem směřujícím k obnovení odborného časopisu **Tereziánské studie a dokumenty**. Institut Tereziánské iniciativy ho vydával od roku 1994 až do roku 2009. Po deseti letech připravujeme ve spolupráci s Masarykovým ústavem a archivem Akademie věd ČR a rakouským Centrem Simona Wiesenthala první zvláštní číslo časopisu S.I.M.O.N. – *Tereziánské studie a dokumenty*. (O připomínkovém setkání a odborném workshopu jsme podrobně informovali v časopise *Tereziánská iniciativa* č. 97 / září 2019.)

V odkazu našich zakladatelů pokračujeme i v dalších projektech, zejména v oblasti dokumentace jednotlivých obětí holocaustu. V roce 2019 jsme rozšířili **Databázi obětí** o data obětí koncentračního tábora Mauthausen. Aktualizace nám umožnila zpřístupnit široké veřejnosti data a fotografie 450 obětí,

o jejichž osudu jsme dosud neměli bližší informace. Společně s dalšími více než 170 000 záznamy jednotlivých žen, mužů a dětí, jsou tak dalšími částmi mozaiky jedinečného souboru údajů a materiálů představujících symbolické náhrobky těch, kteří nikdy nemohli mít svůj fyzický hrob. Část z nich je doplněna fotografiemi a autentickými dobovými dokumenty ukazujícími více než jen základní životní údaje a tragické osudy. V současné době je to přibližně 33 % z celkového počtu záznamů. Naskenované dokumenty umožňují nahlédnout do soukromého předválečného života těchto lidí, řeknou nám trochu více o jejich povolání, bydlišti, zázemí nebo rodinných příslušnících. Portrétní fotografie jednou provždy spojí strohé osobní údaje s jedinečnou tváří každého z nich a jeho nebo její oči nám na dlouho utkví v paměti.

Na rozšíření o údaje vězněných v Mauthausenu jsme navázali

viditelnou změnou vyhledávacího formuláře Databáze obětí na portálu holocaust.cz. Nyní lze v databázi vyhledávat nejen podle jména, data narození, místa bydliště či transportu, ale i podle místa věznění. Z nabídky si můžete vybrat místo věznění – konkrétní koncentrační tábor nebo ghetto, a po jeho zaškrtnutí v seznamu najde databáze všechny osoby, které v něm byly vězněny. Podrobnější popis vyhledávacího formuláře i obsahu Databáze obětí vám přineseme v některém z příštích čísel časopisu.

Za finanční podporu, díky které jsme tyto projekty a inovace mohli

DATABÁZE OBĚTÍ

Jméno:	Příjmení:	Bydliště před válkou:
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Místo narození:	Datum narození:	Transport:
<input type="text"/>	den: <input type="text"/> měsíc: <input type="text"/> rok: <input type="text"/>	<input type="text"/>
Vyhledávání podle místa věznění *		
☐ Baranovici	☐ Majdanek	☐ Schwarzhof
☐ Bergen-Belsen	☐ Maj Terezín	☐ Sobibor, Osowca
☐ Buchenwald	☐ Mauthausen	☐ Terezín (ghetto)
☐ Dachau	☐ Minsk	☐ Terezín (Malá pevnost)
☐ Flossenbürg	☐ Osvětim	☐ Trausnitz
☐ Gensse-Rosen	☐ Plaszów	☐ Treblinka
☐ Izbica	☐ Raasiku	☐ Ujazdów
☐ Lodž	☐ Rejowiec	☐ Varšava
☐ Lublin	☐ Riga	☐ Zamość

[Vyhledat v databázi](#)

realizovat, děkujeme Nadačnímu fondu obětem holocaustu a Nadaci Židovské obce v Praze. Děkujeme též vám všem, kteří jste nám poskytli rodinné fotografie a dokumenty – jsou pro Databázi obětí velmi cenné, stejně jako je pro nás setkávání s vámi při jejich zpracovávání. Abychom však dodrželi vysoké standardy systematické dokumentační práce nastavené našimi zakladateli – manželi Kárnými i jejich následovníky, zejména Michalem Franklem, potřebujeme pro tuto časově velmi náročnou „mravenčí“ práci stabilní finanční zajištění. Doba velkých grantů na tento typ projektů je však minulostí a sehnat odpovídající finance na delší dobu než jeden rok je čím dál obtížnější. Chceme tímto poděkovat všem individuálním dárčům, kteří se rozhodli nás finančně podpořit a jejichž příspěvků si velmi vážíme.

Na portálu **holocaust.cz** došlo v roce 2019 i k další změně: jak si mnozí z vás jistě všimli, během měsíce srpna byl portál na více jak týden zcela uzavřen. Po 18 letech jeho fungování jsme přistoupili k razantní změně struktury obsahové části portálu. Články dostaly nové místo a portál je připraven na rozsáhlejší obsahové doplnění v následujících letech. Chceme reflektovat současný výzkum a stávající texty doplňovat tak, aby tomuto vývoji odpovídaly.

V roce 2019 jsme dále pokračovali v práci na projektech **Dokumentace romských obětí, Sociální struktura nacistického ghetta: analýza přežití v terezínském ghettu a Integrace a segregace v prostoru města**, v jehož rámci jsme testovali pracovní verzi aplikace, která zpřístupní data o obětech šoa přímo v ulicích Prahy.

Další oblastí naší tradiční činnosti je předávat výsledky výzkumu kulturními a vzdělávacími aktivitami široké veřejnosti. Význam vzdělávání o holocaustu spatřujeme zejména v šíření informací o tom, co mu předcházelo, jak ovlivnil tehdejší společnost a jak se jeho následky promítají do dnešních dnů. Cílem této výchovy je informovat o historii a současně motivovat každého člověka k aktivnímu a zodpovědnému životu. V roce 2019 jsme uspořádali řadu seminářů a programů, z nichž některé byly určeny pro pedagogy z českých škol a některé byly koncipované jako mezinárodní semináře pro pedagogy z českých a slovenských škol. Poslední seminář kalendářního roku byl uspořádán ve spolupráci s mezinárodním festivalem Gido se vrací domů. Lektorka Dr. Lisa Peschel z Univerzity v Yorku představila účastníkům, jak využít texty terezínských kabaretů ve výuce a jeden ze způsobů, jak s nimi pracovat.

Od roku 2017 intenzivně pracujeme s výstavou **Nechte mě být, jaká jsem. Životní příběh Anne**

Frankové. Žáci a studenti, kteří se sami stávají průvodci výstavou, předávají své znalosti spolužákům i veřejnosti. V roce 2019 byla výstava k vidění v Praze, v Jílovém u Prahy, v Morkovicích a v Kutné Hoře. Naše druhá putovní výstava, **Ztracená paměť? Místa nacistické nucené práce v ČR** byla v roce 2019 zapůjčena do Berlína do Dokumentationszentrum NS-Zwangsarbeit.

Všechny naše činnosti spojuje akce **Veřejné čtení jmen obětí holocaustu – Jom ha-Šoa**. 14. ročník se uskutečnil 2. května 2019 ve 21 městech České republiky. V rámci příprav jsme začátkem prosince uspořádali setkání se zástupci organizací, které se na pořádání akce v jednotlivých městech podílejí (viz s. 19 článek *Stavitelé pomníků* v tomto čísle časopisu).

Dokumentovat, vzdělávat a připomínat – to jsou hlavní úkoly, kterým se Institut věnuje a v roce 2020 bude dále věnovat. Navážeme na mezinárodní spolupráci, jejíž základy jsme položili v předchozích letech, budeme nadále usilovat o důstojnou připomínku všech obětí nacistického rasového pronásledování a výsledky dokumentace budeme předkládat nejen široké veřejnosti, ale též pedagogům a jejich žákům s cílem předcházet projevům nenávisti, xenofobie a netolerance. Vážíme si všech našich příznivců a čtenářů Terezínské iniciativy přeje vše dobré v roce 2020 a těšíme se na setkávání.

**TEREZÍNSKÁ INICIATIVA
LETOS SLAVÍ 30. VÝROČÍ ZALOŽENÍ**

DEN PAMÁTKY OBĚTÍ HOLOCAUSTU A PŘEDCHÁZENÍ ZLOČINŮM PROTI LIDSKOSTI

Federace židovských obcí v ČR a Nadační fond obětem holocaustu ve spolupráci s Kanceláří Senátu Parlamentu ČR uspořádali 27. ledna 2020 v Hlavním sále Senátu PČR vzpomínkové setkání u příležitosti Dne památky obětí holocaustu a předcházení zločinům proti lidskosti. Preživší holocaust, zástupci státní správy a diplomaté si připomněli 75. výročí osvobození koncentračního a vyhlazovacího tábora Auschwitz-Birkenau, ke kterému došlo přesně před 75 lety – 27. ledna 1945.

Následující projevy byly dvakrát přerušeny a obohaceny o hudební vystoupení Dominiky Weiss Hoškové a jejího otce Jiřího Hoška.

Projev Jaroslava Kubery, který za zesnulého předsedu přečetl Jiří Oberfalzer, místopředseda Senátu PČR

Vážené dámy, vážení pánové, vzácní hosté, jsem rád, že vás zde, v historických prostorách sídla Senátu mohu přivítat, abychom na jedné straně uctili památku obětí holocaustu a na straně druhé si připomněli, že ani dnes nenávisť, fanatismus a také, a bohužel v Evropě opět narůstající, antisemitismus stále nezmizely ze světa.

Valné shromáždění OSN vyhlásilo Den památky obětí holocaustu v listopadu roku 2005. Nejsm si jistý, zda by takové hlasování na půdě OSN bylo dnes možné.

Obávám se, že protizidovská rétorika části členů OSN na jedné straně a pasivita jiných členů, mezi které se bohužel přiřadily i členské země EU, by dnes přijmout jako památný den, ve kterém si připomínáme židovské oběti největšího vyvraždování v dějinách, už nešlo.

Ale nám nezbyvá než burcovat všechny slušné lidi k aktivnímu odporu proti všem formám zla a demagogie. Je nutné vymezovat se proti zpochybňování základních principů humanismu a demokracie. I ze zdánlivě marginálních projevů obhroublosti a netolerance k názorům a životu druhých, může vyrůst zlo do katastrofálních rozměrů. Mějme to vždy na paměti.

Když došlo 27. ledna 1945 k osvobození nacistického vyhlazovacího koncentračního tábora Osvětim a neodvratně se blížil konec hitlerovského režimu, optimisté byli přesvědčeni, že se lidstvo ze svých chyb poučí. Bohužel tento druh společenského optimismu opět nevyšel.

To se týká i antisemitismu, který dostává stále nové podoby a nové ochránce či pasivní diváky, dnes zahalené například do boje proti takzvaným ekonomickým křivdám, ano

mluvím o „labelingu“. Který je ve skutečnosti hospodářskou válkou vyhlášenou židovskému státu.

Dámy a pánové, povinností demokratů je nesmlouvavě odmítat všechny, kterým je cizí lidská svoboda.

Lidská svoboda je nedělitelná, nelze ji redukovat, byť ve prospěch jakýchsi, většinou velmi osobních, vznešených ideálů. Všem musí být měřena stejně.

Nebudme proto pasivní. V opačném případě by se například uctívání obětí holocaustu mohlo stát jen pouhou formalitou. My si ho zde připomínáme proto, abychom dalším zločinům proti lidskosti předcházeli.

Projev Radka Vondráčka, předsedy Poslanecké sněmovny PČR

Holocaust. Už po vyslovení toho slova nás zamrazí. Zamrazí nás, protože víme, kolik strašného utrpení se za ním skrývá. Kolik bezpráví, násilí a bolesti dokázali lidé způsobit jiným lidem. Lidem, které označili žlutou hvězdou, zbavili je jejich jedinečnosti, učinili z nich „nelidi“ a také s nimi zacházeli naprosto nelidsky...

Dnes už toto všechno víme. Ale proč to nevěděli, či nechtěli vědět ti, kteří v té době žili? Kteří sami nebyli ani katy, ani oběťmi? Kteří byli onou pověstnou mlčící – a k tomu nevidící – většinou? Proč nechali zlo vyrůst vedle sebe a mezi sebou? Proč nezasáhli? Proč se naopak ke zlu často přidávali? Kde se v obyčejných, a do té doby takzvaně slušných lidech vzala ta nutkavá touha vzít kámen a hodit ho sousedovi do výlohy? Udat člověka, s nímž do té doby chodili na kávu? Přivlastnit si jeho dům?

Víme, co za sebou holocaust nechal za hrůzy. Šest milionů brutálně zavražděných. Další miliony vyhnaných

a ožebračených. Zničené rodiny, z nichž mnohé se ze svých ztrát nevzpamatovaly dodnes. Pošlapání humanity a poničení samotné duše civilizace. To víme. Ale ptejme se, jaké byly příčiny šoa? Proč se proti němu lidé nepostavili, proč zůstali buď neteční, nebo se i aktivně řadili do průvodu vedeného nacistickou lůzou? A zejména se ptejme: může se něco takového opakovat?

Obávám se, že odpověď není optimistická. A že na ni stačí rovněž jedno slovo: může. Zlo může vždy znovu přijít, může se vždy opakovat. Zlo nikdy není dále, než jeden krok vedle nás. Je za našimi dveřmi. Číhá a jen čeká, zda je otevřeme a necháme je nestřežené.

Mezi katem a jeho obětí jsou vždy nějaké dveře, které nechají otevřené zdánlivě nezúčastnění občané. Ale oni ve skutečnosti nejsou nezúčastnění, i když se tak tváří. Oni ze snahy přizpůsobit se, podvolit se moci a dělat to, co od nich moc čeká, otevírají zlu dveře dokořán. V horším případě tak činí z touhy sami na zlu vydělat. Tak se stávají jeho účastníky. Tak se ze slušných občanů stávají viníci. Někdy se pak před svými dětmi vymlouvají: taková byla doba.

Ne, žádná doba není „taková“. Dobré a zlé časy děláme my sami. My všichni. Všichni lidé. Tak budme lidmi. Budme lidmi, kteří respektují jiné lidi a ctí jejich důstojnost. Cestu k holocaustu otevřelo přizpůsobení se obyčejných občanů nacistické ideologii. Němci, Rakušané, ale i mnozí Češi přesvědčili sami sebe, že Židé nejsou lidmi jako oni. Že jsou kýmsi cizím, že nejsou jedinci, ale masa, která je ohrožuje už svou pouhou existencí a s níž mají právo zacházet bez soucitu a bez respektu.

Přátelít se se Židy, nebo už jen k nim nezastávat přímo nepřátelský postoj, se pro mnohé takzvaně slušné občany stalo najednou zločinem. Toto napsali Ferdinandu Peroutkovi jeho čeští čtenáři, kteří se podepsali jako „Antisemité z Kolína“. „... Ty jsi vřed na těle českého národa, jsi vlastně takovej blbej parchant, židovskej slouha a pohůnek... Ty duševní mrzáku, všude by tě dali do koncentráku... jen v tom našem tím blbým humanismem otráveném státě se ještě těšíš na svobodu, ale v krátkém čase uvidíš, jak tě odpravíme...“

Ferdinand Peroutka po příchodu okupantů skutečně skončil v koncentračním táboře a zůstal v něm až do konce války. Ale už dopředu, když ještě existoval náš stát, jeho uvěznění a likvidaci schvalovali ti, kteří se neprávem považovali za české vlastence. Peroutka nebyl Žid. Nebyl ani jejich zapáleným obráncem. Jen, dle vkusu antisemitů, nedával Židům najevo tu správnou nenávisť, odpor a zlobu. Ano, toto je podvolení se moci. Dokonce dříve, než přijde. Ohnout záda, sklopit hlavu a přizpůsobit se davu znamená otevřít dveře zlu dokořán.

Zlo nemůže přijít na svět jinak, než skrze člověka. A velké zlo nemůže přijít jinak, než skrze velké množství lidí. Peroutkův současník Karel Čapek řekl: „Děsím se davu, je nejkrutější a nejhloupější ze všech přírodních živlů.“ Čapka zfanatizovaný dav doslova uštvál k smrti již během 2. republiky. Dříve, než měli nacisté šanci zavřít ho do koncentráku. Toto jsme si udělali sami sobě. To nám neudělali okupanti. Ale naše ochota přizpůsobit se zlu a pustit ho k sobě do domu. Zdaleka ne všichni byli takoví. Ale mnozí byli.

„Už nikdy jako ovce“ zní motto Státu Izrael. Představuje slib už nikdy se mlčky a nečinně nepodvolit zlu, nepřipustit

další šoa. Židé tím reagují na trpkou zkušenost vlastního národa a zejména skutečnost, že se jejich předci včas nebránili silou. Všichni bychom si ale měli z tohoto hesla vzít příklad. Netýká se jen Židů. Když nikdo z nás nebude jako ovce otevírat dveře zlu, pak Židé, ani nikdo další se nebude muset bránit silou. Protože zlo zůstane za dveřmi.

V Evropě bohužel už opět roste antisemitismus. Ať už jde o pravicové extremisty, nebo islamisty. Ruku v ruce s násilím vůči Židům jde odpor k dalším skupinám. A nejen to. Čím dál tím víc lidí na sociálních sítích a na ulici miluje nenávidět. Chtěl bych se zde tedy přimluvit. Zabouchněte dveře před nosem těm, kteří šíří strach a zlobu a už zase nalepkují druhé. Je to na každém z nás. Musíme každý udržet před zlem zavřené své vlastní dveře. Jedině tak se holocaust už nikdy nebude opakovat. Už nikdy!

Projev Evy Pokorné, bývalé vězenkyně nacistického vyhlazovacího tábora Auschwitz-Birkenau

Byla jsem požádána, abych k vám dnes, na Den památky obětí holocaustu, promluvila. Musím říct, že jsem se celý život vyhýbala vyprávění o tom, co jsem vlastně jako dítě zažila. Takové vyprávění mě totiž vždycky velice rozrušilo. Zároveň jsem vždy obdivovala ty, kdo vykonávali zásluhou činnost a dokázali o svých hrozných zážitcích mluvit.

Můj příběh se neliší od tisíců jiných, z nichž většina ale nepřežila. V mém případě několik osudových náhod způsobilo, že jsem zůstala naživu.

Narodila jsem v rodině okresního lékaře v obci Feledince, dnešním Jesenském, blízko Rimavské Soboty. Můj dědeček byl tamtéž zvěrolékařem. V rodině se mluvilo maďarsky, ale moje prababička mluvila jen slovensky a německy. Ačkoliv jsme byli židovská rodina, košer domácnost měla jen prababička. Nicméně židovské svátky se dodržovaly.

Otec za první světové války padl do ruského zajetí a teprve po návratu studoval medicínu v Praze. Během studia se zjistilo, že má cukrovku, a byl jedním z prvních, na němž se testoval inzulin. Na něm byl závislý celý život.

Měla jsem hezké dětství, byla jsem jedináček, jediné dítě v široké rodině. Ve 4 letech jsem dostala německou vychovatelku, abych se naučila německy. Slovensky jsem se musela naučit, protože rodiče mě dali do slovenské státní školy, školy maďarské byly totiž církevní.

Někdy v roce 1935 až 1936 začal můj dědeček uvažovat o tom, že by celá rodina emigrovala na Nový Zéland. Můj ►

otec byl ale proti, a tak jsme zůstali. Po připojení jižního Slovenska k Maďarsku, jsem musela chodit do maďarské školy. Mého otce jako židovského lékaře okamžitě penzionovali. V roce 1942, když ve Volovci na Podkarpatské Rusi zemřel na skvrnitý tyfus posádkový doktor, ale poslali na jeho místo tatínka. K rodině na Slovensko se již nikdy nevrátil – odtamtud podle svědků byl transportován do Osvětimi.

Pak přišel rozkaz, že celá velká rodina včetně mě, shromážděná u dědečka ve Feledincích, musí do lágru. Třiašedesátiletý dědeček se v naději, že rodinu zachrání, přihlásil jako zvěrolékař do maďarského pracovního tábora. Tam ale zřejmě i zahynul. V táboře si psal deník, který se dochoval.

Ve sběrném táboře, kam nás odvezli, se matka psychicky zhroutila a odvezli ji na psychiatrii do Miškolce. Po válce jsem se dozvěděla, že všichni tamní židovští pacienti skončili v plynových komorách v Osvětimi.

Mne, tetu s pětiletým synem, babičku a dědečkovu sestru naložili do dobytčího vagonu a po dvou dnech jsme dorazili na rampu do lágru Osvětim-Birkenau. Nesla jsem chlebiček s věcmi pro malého bratrance a když esesáci zařvali, že se mají všechna zavazadla odložit, chlebiček jsem odhodila. To přece není žádné zavazadlo, řekla tetá. Předala jsem jí dítě a chtěla jsem chlebiček zvednout. To mi samozřejmě nedovolili, ale zůstala jsem o krok za nimi v místě, kde esesácký důstojník prováděl selekci. Tetá s dítětem, babička i dědečkova sestra šly na jednu stranu, já jediná na druhou. Znamenalo to, že jsem jediná přežila.

Bylo mi 15 a měla jsem štěstí, že v lágru jsem zůstala spolu s dvěma staršími dámami z naší obce, které se mě ujaly a v strašných podmínkách o mě pečovaly. Hruzy z Osvětimi byly popsány již mnohokrát. Zažily jsme tam všechny apely, strach, zda jde opravdu o sprchování, zimu a hlad.

Z Osvětimi jsme odjely 1. srpna 1944 do Poříčí u Trutnova. Na seznamu 594 židovských vězeňkyň jsem figurovala pod pořadovým číslem 485 jako Eva Singer, narozená 17. 5. 1924. Ve skutečnosti jsem se narodila v roce 1929. Seznam psaly asi vězeňkyňe a nesměl na něm být nikdo mladší osmnácti let.

Z lágru v Poříčí jsme brzy ráno pěšky, bez pořádného oblečení a bot, chodily dva kilometry do továrny AEG v Trutnově. Byla jsem s dvanácti spoluvězeňkyněmi přidělena do skladu. Od šesti ráno do šesti večer na nás dohlížel starý německý skladník. Třídily jsme tam dráty a plechy. Měly jsme velký hlad, ale někdy se nám tam poštěstilo dostat ke zbytkům odkrájené zeleniny a brambor z tovární kuchyně a skladník přehlížel, že jsme si je na malých kamínkách v plechovce uvařily.

Někdy v dubnu nás do továrny přestali vodit. Místo SS nás začali hlídat vojáci wehrmachtu a vodili nás kopat zákopy. Jedno ráno se zjistilo, že nás nikdo nehlídá. Vznikl hrozný zmatek, vězeňkyňe vylomily dveře od skladu, hledaly chleba, byl tam ale jen cukr, margarín a mouka.

V lágru se objevili sovětsí vojáci a tvrdili, že brzy přijedou další s polní kuchyní. Mé dvě starší společnice ale rozhodly, že odejdeme.

V Poříčí jsme nasedly do nákladního vlaku. Cestovaly jsme několik dní, různými vlaky a dojely do Budapešti. Na židovské obci jsem dostala 20. května 1945 první poválečný doklad a dozvěděla jsem se, že jsem opět československou občankou a mohu zpátky na Slovensko.

Doma jsem nikoho ze svých příbuzných nenašla a odjela jsem do Bratislavy s úmyslem dostat se do nějaké školy. Mezitím se v Praze dva matčini bratrance, kteří se vrátili se Svobodovou armádou, o mně dozvěděli a našli mě v Bratislavě. Jela jsem s nimi do Prahy, kde se mě ujali velmi vzdálení příbuzní dědečka. Před válkou udržovali s mou rodinou velmi úzké styky, které přerušila válka. Mne si pamatovali jako šestileté dítě. V této adoptivní rodině, která měla vlastní děti, jsem se naučila česky. Chtěla jsem pracovat ve zdravotnictví, ale neměla jsem maturitu, tak jsem se přihlásila do dvouleté zdravotní školy s internátem při Vinohradské nemocnici. Tam jsem také celý život jako zdravotní sestra pracovala.

Provdala jsem se, narodila se mi dcera – měla jsem tak novou rodinu. Osud mi ale zasadil další ránu – v poměrně mladém věku jsem ovdověla a zůstala s dcerou sama. Tvrdě se na nás podepsala i sovětská okupace v roce 1968, kdy náš dům v blízkosti Československého rozhlasu v důsledku výbuchu munice vyhořel. Pracovala jsem v té době na oddělení popálenin v Legerově ulici a byla jsem tak také svědkem úmrtí Jana Palacha, kterého do této nemocnice přivezli a kde také skončil.

Posledních deset let před odchodem do důchodu jsem pracovala na onkologii, což byla psychicky velmi náročná práce. Proto jsem, jakmile to bylo možné, odešla do důchodu, a starala se o vnoučata, takže se dcera mohla vrátit do práce.

Moje tři vnoučata studovala na různých oborech Filozofické fakulty Univerzity Karlovy a studia dokončila doktorátem. Se svými partnery založila rodiny a z těchto tří krásných rodin mám sedm pravnoučat.

Celý život jsem se snažila pomáhat rodině i svému okolí. Radost mi dělal pocit užitečnosti. Teď, s ubývajícími silami, spíš jen přihlížím a radím. Mám vlastně hezké stáří.

Projev Jany Horváthové, ředitelky Muzea romské kultury v Brně

Dnes je to přesně 75 let od osvobození Osvětimi. Ve své rodině jsem byla se vzpomínkami na dobu válečnou konfrontována od nejtělejšího věku, protože právě v Osvětimi našla smrt valná část mých předků z rodu Holomků – na Moravě dlouhodobě usedlých Romů.

Ale do určitého věku šly tyto řeči o hrůzném osudu rodinných příslušníků mimo mě, mimo mé plné vnímání, neboť má dětská mysl nedokázala uvěřit tomu, čeho všeho je člověk schopen, natolik mi všechny ty historiky o hromadném vraždění nevinných dospělých a jejich dětí včetně nemluvnat připadaly lidově řečeno přitažené za vlasy. Dítě totiž jen postupně zjišťuje, jak svět funguje, jak se věci mezi lidmi mají, kdo to jsem JÁ, kdo to vůbec je člověk a jak se kdysi

v dávnověku postupně vyděloval z ostatní fauny. A přestože se vydělil z říše zvířat, ze svých biologických daností se vymanit nikdy nemohl a naopak – jaké limity v něm zůstávají a navždy jej s jeho původem svazují.

A o těchto limitech bychom měli dobře vědět a počítat s nimi. Vzdělanost a vysoká či jemná kultura, tedy latinsky *humanitās* – nás před nimi neochrání. Můžeme sice při dobré konstelaci díky ní získat jistý rozhled a tak potřebný nadhled nad své ego, abychom dokázali vnímat, zda svým pocitem blaha ho neubíráme jiným. Ale vysoká kulturní úroveň, jak již dobře z minulosti víme, není samospásná, není zárukou dobra na světě, je třeba i jiných hodnot, které nemusí s úrovní kultury ani vzděláním souviset. Je to jednoduché a prosté *lidství* – *humanita*. I tento pojem vychází z latinského *humanitās*. *Humanitās* co by jemná vzdělanost a kultura a *humanita* coby lidství. Jak blízká slova stejného základu, ale zkušenost s holocaustem nám bolestně dokázala, jak si významy těchto vzájemně odvozených slov mohou být v lidské realitě fakticky na hony vzdálené.

Zde bych ráda citovala kousek z Knihy apokryfů českého klasika Karla Čapka a jeho dle mého názoru geniálního apokryfu Pilátovo krédo. Pilát pontský v něm rozmlouvá s o něco méně rozhleděným Josefem Arimatejským o ničem menším, než o tom: co je to pravda?, cituji: „Bylo by bláznivé myslet si, že je pravda jen k tomu, aby ji člověk nepoznal. Poznává ji, ano; ale kdo? Já, nebo ty, nebo snad každý? Já věřím, že každý má na ní podíl; i ten, kdo říká ano, i ten, kdo říká ne. Kdyby se ti dva spojili a rozuměli si, vznikla by tím celá pravda. Ano a ne se nedá ovšem spojit, ale lidé se vždycky mohou spojit; je více pravdy v lidech nežli ve slovech. Mám více smyslu pro lidi, než-li pro jejich pravdy.“ A o kus dále zase Josef Arimatejský namítá:

„Je jen jedna jediná pravda pro všechny.“ A Pilát se ptá: „A která je to?“ „Ta, ve kterou věřím.“ „Tak vidíš,“ mluvil Pilát pomalu. „Je to přece jen tvá pravda. Jste jako malé děti, které věří, že celý svět se končí jejich obzorem a za ním že už není nic. (...) Když vystoupíš na hodně vysokou horu, vidíš, že věci splývají a jaksi se srovnávají v jednu rovinu. Z jakési výšky i pravdy splývají. Člověk ovšem nežije a nemůže žít na vysoké hoře; stačí mu, že vidí zblízka svůj dům nebo své pole, oboje plné pravd a věcí; tam jest jeho pravé místo a působišť. Ale časem se může podívat na hory nebo na nebesa a říci si, že odtamtud jeho pravdy a věci sice existují a není z nich nic ukradeno, ale že splývají s něčím daleko volnějším, co už není jeho majetek.“

Zpátky k oné prosté základní hodnotě, jakou je lidství. Jsme k ní vedeni od dětství, třeba v pohádkách, které obsahují moudrost dávných lidských pokolení. O Vánocích jsem po letech znovu zhlédla pohádku ze zlatého fondu české kinematografie Prince Bajaju od režiséra Antonína Kachlíka z roku 1971. Tam moudrý Bajajův přítel a rádce – věrný kůň – prince jdoucího za svým štěstím a na té cestě bojujícího se zlem vybavuje důležitou pravdou, že skutečné štěstí nemůže stát na neštěstí jiných.

Tato moudra, která do sebe nasáváme odmala a učíme je i své děti, není v reálu vždy tak jednoduché naplnit. Každodennost nás i v podmínkách klidu a míru konfrontuje v dané věci sice třeba jen s drobnými, ale přece výzvami.

Každý asi známe ty zlomky sekund, kdy se rozhodujeme, zda se na svůj úkor zastaneme slabšího nebo toho, komu se neprávem škodí. Kdy zvažujeme, zda vyřkneme nahlas, co vidíme, i když tato intervence nezůstane pro nás bez následků.

Ve snaze dosáhnout osobního štěstí nebo vyhnout se problémům si pak často i podvědomě hledáme ochranu v silnějších jednotlivcích nebo přímo ve skupinách, jejichž velikost či početnost by nám mohla pomoci vytvořit kýženou iluzi, že dané uskupení hlásá pravdu. To může být lákavé, spočinout v útočišti, které bez větší námahy dává sílu. Ale jak říká Bajajův kůň – do pekla vede cesta přímá – stará pravda, ale stojí za to si ji připomenout.

Cituji nyní z Hannah Arendtové v překladu Aleny Bláhové, text je výběrem z odpovědí H. Arendtové na otázky Güntera Gause v pořadu „Zur Person“ / O osobě z října 1964 německé televize ZDF (Zweites Deutsches Fernsehen): „Nikdy v životě jsem nemilovala žádný národ nebo kolektiv, ani německý, ani francouzský, ani americký, ani dělnickou třídu, nebo co všechno podobného ještě existuje. Kromě svých přátel vlastně nikoho jiného nemiluji. Především by mi však byl podezřelý takovýto druh lásky k Židům – a to právě proto, že jsem sama Židovka. Patřit k určité skupině je přirozená danost. K nějaké skupině patříte navždy – od narození. Ale patřit k nějaké skupině ve smyslu organizovanosti je něco úplně jiného. Tato organizovanost vždycky znamená, že odhlížíte od zbytku světa. Tedy: ty, kdo se organizují, drží pohromadě to, co se všeobecně nazývá „zájmy“.

Přímý osobní vztah, v jehož případě lze mluvit o lásce, existuje samozřejmě ve skutečné lásce, ale existuje také v přátelství. Tam je člověk osloven přímo a nezávisle na ostatních zájmech. Tímto způsobem se mohou různé organizovaní lidé stále ještě osobně přátelit. Pokud ale tyto věci zaměňujeme, pokud s sebou bereme takovou „lásku“ k jednacímu stolu, pokládám to za něco velmi neblahého. Snažím se vidět politiku očima nezamřelými politikou.

A o kus dále říká: Lidskost se nikdy nezíská v samotě a nikdy tak, že člověk předloží veřejnosti své dílo. Získá ji jen ten, kdo má odvahu zároveň zveřejnit i svůj život a svoji osobu. Něco začínáme, splétáme své nitky v síti vztahů. Co vznikne, nikdy nevíme. Všichni se musíme spolehnout na větu: Pane, odpusť jim, neboť oni nevědí, co činí. To platí pro jakékoli jednání. Jednoduše řečeno už jen proto, že člověk nezná dosah svých skutků. Je to riziko. A řekla bych, že vzít na sebe toto riziko lze pouze ve spojení s důvěrou vůči ostatním lidem, to jest s těžko pochopitelnou, ale zásadní důvěrou v lidskost všech lidí. Nemůžeme jinak.“

Potud Hannah Arendtová. A já doplňuji, ať už je nám dobře v jakémkoliv společenství či uskupení lidí nebo v přítomnosti mezi nimi shledáváme nějaký užitek, dávejme ostražitě pozor, zda chráníme své lidství, které končí tam, kde prostor k němu ubíráme jiným. Totiž pokud chceme takovými být a já jsem přesvědčena, že většina lidí se do tohoto světa rodí s pozitivními ideály, ale brzký rozpor mezi našimi zájmy – totiž zájmy jednotlivců obdařených vlastním egem – nás pak tak snadno rozlučují a zavádějí na scestí. Obezřetnosti v této a podobných věcech nám lidem nikdy nezbyvá. ►

Projev Michala Klímy, předsedy správní rady NFOH

Nadační fond obětem holocaustu pomáhá přeživším, připomíná hrůzy šoa, ale podporuje i boj s xenofobií a rasismem. Proto mi dovoluji, abych letos svou řeč nevěnoval jen minulosti, ale abych zmínil právě zde – v sídle jedné z komor našeho parlamentu něco, co považuji za naprosto skandální. Jde o prodej suvenýrů s portréty válečných zločinců. Vloni v listopadu na to dokonce upozornil velvyslanec Spolkové republiky Německo jeho excelence pan Christoph Israng. Byl zděšen, když na ulici v Praze viděl prodávát masky s podobou Adolfa Hitlera. Napsal na svém twitterovém účtu: Češi za nacistického režimu tolik trpěli. Proč se teď v centru Prahy prodává takový odpad?

Reakce na velvyslancův tweet byla taková, jak je u nás bohužel běžné: Média o tom informovala, několik politiků vyjádřilo své pohoršení, policie řekla, že se věci zabývá, a suvenýry se vesele prodávají dál. Nejen masky Hitlera, ale i trička a hrnečky s podobami nacistických zločinců. Zájemci si tak mohou pořídit do své kredence hrnek s podobou Adolfa Eichmanna, Heinricha Himmlera, Hermanna Göringa, Reinharda Heydricha, K. H. Franka a samozřejmě i Adolfa Hitlera – toho v mnoha provedeních – dokonce i ve variantě portrétu zasazeného do velikonoční kraslice nebo do vánoční ozdoby na stromeček. Tento odporný sortiment nabízí nakladatelství Naše vojsko. A nejde o nic neznámého. Média o tom pravidelně už mnoho let píší. Vedení nakladatelství se k tomu nejen hrdě hlásí, ale ještě si pochvaluje, jak mu jdou prodeje.

Trestní zákon v § 260 říká, a dovoluji, abych zde citoval paragraf celý:

(Čl. 1) Kdo podporuje nebo propaguje hnutí, které prokazatelně směřuje k potlačení práv a svobod člověka nebo hlásá národnostní, rasovou, náboženskou či třídní zášť nebo zášť vůči jiné skupině osob, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

(Čl. 2) Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 tiskem, filmem, rozhlasem, televizí nebo jiným podobně účinným způsobem,
- b) spáchá-li takový čin jako člen organizované skupiny, nebo
- c) spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu.

Jak je možné, že při existenci citovaného paragrafu, se mohou stále prodávat předměty s podobiznami čelných představitelů nacismu? Prodejci se totiž brání tím, že jim nejde o propagaci nacismu, ale jen o kšeft. A to je zřejmě z pohledu naší spravedlnosti vyvíňuje. Podle této logiky se můžeme dočkat v Praze i otevření muzea Adolfa Hitlera. Stačí, když

bude prodávat vstupenky. Protože prý když jde o kšeft, nejde o propagaci. Je nepochopitelné, že tento argument může obstát. Propagace čehokoliv může mít a často má komerční podobu. Ve všech světových muzeích se prodávají hrnky a trička propagující dané muzeum. Sportovní kluby prodávají dresy svých hráčů. A nikoho by nenapadlo pochybovat, že současně s byznysem jde i o jejich propagaci.

Argumentace, že jde-li o zisk, nejde o porušení zákona, je navíc pobuřující v tom, že z ní lze dovodit, že pokud někdo propaguje rasismus z přesvědčení, je to trestné, zatímco, dělá-li to pro zisk, je to legální. Přitom, chtělo by se věřit, že přestupuje-li někdo zákon z nevzdělanosti či z vrozené hlouposti, je to společensky méně závažné, než činí-li tak vědomě, organizovaně a pro peníze. Bohužel to ale u nás prokazatelně neplatí a předměty propagující nacismus se dlouhodobě vyrábějí a beztrestně prodávají. A zřejmě se to nezmění, pokud zákon explicitně nezahrne i prodej mezi propagaci.

Obracím se proto na přítomné zákonodárce s výzvou, aby novelizovali trestní zákon v § 260 a doplnili jej v bodě 2, který říká, že odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán ... o písmeno d) mající pouhých šest slov: „spáchá-li takový trestný čin prostřednictvím prodeje“.

Vážení přítomní, každoročně si zde připomínáme památku obětí nacistické hrůzovlády. A pár stovek metrů odsud v historickém centru Prahy se prodávají suvenýry s podobami nacistických vůdců, kteří za tyto zločiny nesli zodpovědnost.

Zasaďme se prosím o to, aby se naše společnost už s touto ostudou definitivně vyrovnala. Věřím, že tak nejlépe uctíme památku těch nevinně zavražděných.

Závěrečné slovo Tomáše Krause, tajemníka Federace židovských obcí v ČR

Anatolij Pavlovič Šapiro se narodil v židovské rodině v roce 1913 v Poltavské oblasti na Ukrajině. Vystudoval technologický institut v Záporoží, kde pak pracoval jako inženýr. Poté, co v červnu 1941 napadlo nacistické Německo Sovětský svaz, přihlásil se dobrovolně do armády. Postupně se vypracoval až na pozici velitele pěšího praporu a bojoval v několika významných bitvách východní fronty. Byl zraněn u Kursku, ale po několika měsících se opět vrátil do předních bojových linií. Jeho jednotka v prudkých bojích s wehrmachtem postupně dobývala zpět území Ukrajiny a Polska. Začátkem roku 1945 utrpěla jeho 106. divize těžké ztráty, ale nakonec se jí podařilo zahnat nepřítel na útek a postoupit až k jakémusi zajateckému táboru. Major Šapiro sám otevřel jeho brány. Byla sobota, 27. ledna, 3 hodiny odpoledne. Šábes.

Vše ostatní známe z historie. Auschwitz I., Auschwitz-Birkenau, Monovice! Víme, kolik lidí na těchto místech

zahynulo, známe podstatu zruďné ideologie, která v osvíceném 20. století zavedla lidstvo na pokraj úplné zkázy, dokážeme pojmenovat a datovat jednotlivé události, máme seznamy vězňů a čísla, která jim byla vytetována. Máme jejich poslední věci, hory kufrů, šatstva, brýlí, vlasů, bot, hraček. Ano, víme přece, kolik zde bylo zavražděno dětí. Ale stejně jsme dodnes nic nepochopili. Vůbec nevíme, jak se to vlastně stalo. Co se to s našimi rodiči, prarodiči, jejich příbuznými, s jejich přáteli stalo? Co se stalo se světem, který oni do té doby znali. Kdo to dopustil? Kde byl svět? Ne, tohle už nepochopíme asi nikdy a s tím, že to nepochopíme, se budeme muset smířit.

Nemůžeme se ale smířit s tím, že dnes, po tři čtvrtě století, se ozývají hlasy, které tvrdí, že se nikdy nic takového nestalo, že jsme si vše vymysleli, abychom... Ne, o tomhle nemá vůbec debatovat. Neměli bychom se dostávat do defenzívy, abychom bránili svou pravdu. Za nás mluví fakta, která přece nemůžeme a ani nesmíme obhajovat.

Mluví zde spíše o atmosféře ve světě. Každý den k nám bohužel přicházejí zprávy ze všech možných kontinentů, o kterých jsme si mysleli, že je už nikdy neuslyšíme. Počet útoků na židovské instituce a na jednotlivce nejen vzrůstá, ale také se mění jejich charakter, kdy od verbálních napadení dochází k fyzickým, které mají často tragický průběh. Ano, můžeme si říci, že terorismus je dnes celosvětovým problémem, můžeme si říci, že tyhle útoky většinou páchají duševně narušení jednotlivci, psychopati. Antisemitismus není postoj, ale nemoc. Jenomže... Jak vysvětlíme tento náš racionální přístup těm, kteří byli nenadálou tragédií zasaženi? Tak jako jsme jí byli zasaženi ve formě, ne nepodobné tsunami.

Nemluví zde naštěstí o české společnosti. Ta je – jak se stále zdá – proti těmto jevům stále ještě poměrně imunní. Ale – jak ještě dlouho? Mění se generace, mění se lidé, mění se názory, které se vyvíjejí i díky nepřehlednému množství

faktů či názorů, které nás dnes zaplavují ze sociálních sítí a vytváří často virtuální realitu. Zachováme si v této džungli zdravý rozum? Dokážeme se v ní orientovat a budeme umět pomáhat v orientaci jiným? Měli bychom se o to každopádně pokusit. Česká politická a společenská scéna by nám v tom měla být aktivním partnerem.

Každý rok tu slyšíme slova, která nás povzbuzují v našem úsilí, zachovat paměť holocaustu dalším generacím. A ten, který se nesmí dát, jsme dnes my, kteří se počítáme k tzv. druhé, či dokonce třetí generaci. Je a bude naší odpovědností, abychom zkušenosti, které nám předali naši rodiče a prarodiče, my předávali dál.

Vím, že české prostředí tuto zodpovědnost vnímá. Ale ne vždy můžeme být spokojeni s denní realitou. Přesně před rokem přijaly obě komory našeho parlamentu Definicí antisemitismu ve znění, přijatém mezinárodní aliancí pro paměť holocaustu IHRA. Byl to akt doslova bohulibý a příznačné bylo, že vlastně konsenzuální. Od té doby se však snažíme o implementaci zásad této Definicí do českého právního řádu. V mnoha resortech jsme byli úspěšní, ale v jednom z klíčových, ve školství, nás zatím na ministerské úrovni ani nikdo nepřijal.

A ještě jeden neúspěšný příklad – všichni víme o záměru vytvořit z pražského nádraží Bubny důstojný památník těch padesáti tisíc pražských Židů, kteří zde začínali svou pouť do neznáma, ze které se většina z nich nikdy nevrátila. Projekt je připraven již několik let a po mnoha peripetiích zatím nedošlo z administrativních důvodů na jeho realizaci. Takže jeho tvůrci se teď rozhodují, že jej definitivně ukončí.

Zkrátka nestačí se jen jednou či několikrát v roce sejít a ujistit se, že jsme všichni na jedné lodi a že vnímáme naše morální závazky, vyplývající z naší vlastní minulosti. Je třeba konat. A to hned.

Foto ze Senátu: Michal Stránský

Marianne Golz-Goldlust má v Praze 7 – Holešovicích pamětní desku

Dan Holubkov, foto Prokop Týle a oddělení komunikace Úřadu Městské části Praha 7 a Michal Stránský

Čestný titul „Spravedlivý mezi národy“ (chasid umot ha-olam) uděluje Stát Izrael lidem nežidovského původu, kteří riskovali svůj život, aby zachránili Židy před holocaustem.

Marianne Golz-Goldlust (23. 1. 1895 – 8. 10. 1943) je jedna z těchto spravedlivých. Narodila se české matce a polskému otci ve Vídni-Hernalsu, kde byla do katolické matriky zapsána jako Maria Agnes Belokosztolsky. Ve 20. letech zpívala – v divadlech v Linci, v Salcburku i jinde – pod jménem Marianne Tolska. Po nástupu Hitlera k moci odjela s manželem Hansem Golzem, který byl židovského původu, z Německa do Prahy. Když přišli hitlerovci i sem, uprchl Hans do Londýna. Marianne zůstala v Praze a připojila se tu k lidem, kteří pomáhali Židům, mimo jiné k útěku na falešné doklady.

Na podzim 1942 byly tyto aktivity prozrazeny a zúčastněné zatkli. Německý zvláštní soud v Praze pak v jediném procesu vynesl deset rozsudků smrti – nad Židy, i těmi, kteří jim pomáhali. V pankrácké sekyrárně skončil i Mariannin život. Po osvobození byly její dopisy z vězení otištěny ve sborníku *Žaluji – Pankrácká kalvárie*. Titul „Spravedlivá mezi národy“ obdržela v roce 1988. V *Zahradě spravedlivých* v památníku Jad Vašem v Jeruzalémě jsou u jejího jména uvedeny dvě země: Rakousko a Československo.

Vlastníci bytů v domě Farského 4 v Praze 7 – Holešovicích, v němž Marianne Golz-Goldlust bydlela, jí na domě zřídili pamětní desku, kterou slavnostně odhalili v předvečer 125. výročí jejího narození 22. 1. 2020.

Pozvání k odhalení desky přijali pan Ronnie Golz z Rakouska (syn Hanse Golze), paní Irit Amitai (zástupkyně velvyslance Státu Izrael v ČR), pánové Stephan Heidenhain z Německa (nyní advokát v Praze), Václav Hampl (zdejší senátor), Jan Čížinský (zdejší starosta a poslanec), Michal Borges (tajemník Židovské obce v Praze), Pavel Semela (farář Římskokatolické farnosti u kostela sv. Antonína), Richard Urban (kazatel zdejší náboženské obce Církve československé husitské), Michal Stránský (předseda Tereziánské iniciativy) a Pavel Štingl (ředitel společnosti Památník Šoa Praha); z Památníku Pankrác přijali pozvání pan Aleš Kýr a paní Alena Kafková.

Úvodem slavnosti zazněly státní hymny Rakouské republiky a České republiky.

Pavel Štingl pak připomněl pohnutou historii domu i okolní lokality a příběhy některých lidí, kteří zde žili. Jan Čížinský vyzdvihl, co odkaz Marianne Golz-Goldlust, popravené za pomoc pronásledovaným, znamená pro naši dobu. Michal Borges ocenil připomenutí její památky a zřízení pamětní desky.

Slavnostní shromáždění

foto P. T.

Pavel Štingl

foto M. S.

Následovala píseň Lásky opravdivá od Leoše Janáčka.

Ronnie Golz, který se narodil v roce 1947 v Londýně, vylíčil životní osudy Marianne Golz-Goldlust a členů rodiny i to, jak se s jejich osudy postupně seznamoval on sám. (Více na jeho webu www.rgolz.de.) Poté zazněla píseň Laudate omnes gentes (na motivy žalmu 117).

Jako poslední vystoupil Richard Urban, který svou promluvu zakončil modlitbou.

Potom už Jan Týle (tvůrce desky) a Patricie Krušinová – oba členové výboru SVJ Farského 425/4, kteří se o celé připomenutí statečné obyvatelky domu zasloužili nejvíce – přistoupili k odhalení pamětní desky.

Do závěrečného potlesku zazněla píseň Hevenu šalom alejchem. Zpěvem slavnost provázeli Stanislava Švecová a další členové pěveckého sboru Coro d'Oro, na harmoniku hrála Hana Holubkovová, moderoval Dan Holubkov, do němčiny tlumočila Viola Somogyi.

Do holešovické mozaiky lokalit s pohnutými lidskými osudy tak díky občanům z Farského ulice přibylo další označené místo.

Jiná na důstojné označení ještě čekají. Kdo ulici (pod býv. názvem Strossmayerova) zadá do databáze obětí na www.holocaust.cz, objeví 33 jmen židovských obětí nacismu, kteří tu měli adresu (místo registrace). Právě v lednu 2020 se opět řešila budoucnost blízkého nádraží Praha-Bubny, z něhož byli za války deportováni Židé a po válce Němci. Od domu Farského 4 je vidět na Strossmayerovo náměstí, odkud pocházejí ikonické fotografie internovaných pražských Němců, jimž Češi namalovali hákové kříže nejen na kufry, ale i na obličej; ani poválečné utrpení německých civilistů v místním kině Oko dosud žádné označení nepřipomíná.

Pěvecký sbor Coro d'Oro

foto M. S.

Zleva: Jan Čížinský, starosta Prahy 7, senátor Václav Hampl a Ronnie Golz

foto P. T.

Žádosti o vyplacení podpory pro vdovy/vdovce po přeživších

Od 1. ledna 2020 přijímá Claims Conference žádosti o vyplacení podpory pro vdovy/vdovce po přeživších, kteří byli příjemci pravidelného odškodnění od CC.

Oprávněným žadatelům budou vyplaceny tři čtvrtletní platby ve výši 1.539 EUR. Podmínkou je vyplnění formuláře a doložení kopie úmrtního listu přeživšího, kopie občanského průkazu žadatele a kopii dokladu, který potvrzuje, že přeživší a žadatel byli manželé. Formulář může potvrdit instituce, která klientům potvrzuje formuláře o žití.

O výplatu z tohoto fondu mohou požádat oprávnění žijící žadatelé bez ohledu na datum úmrtí přeživšího, tzn. pokud víte o někom, komu zemřel partner přeživší holocaust v minulosti, dejte mu, prosím vědět, že může žádat o příspěvek z tohoto fondu.

Kontaktní osobou pro zájemce je paní Irena Němcová, obracet se na ní můžete prostřednictvím e-mailové adresy: nemcova@kehilaprag.cz, případně socialni@kehilaprag.cz

Předsednictvo Tereziánské iniciativy vás zve do Pinkasovy synagogy v Praze na tradiční vzpomínku na vyvraždění rodinného tábora v Osvětimi-Březince. Přijďte v neděli 8. března 2020 v 10.00 hodin.

Minulý rok pohledem našeho časopisu

Michal Stránský

Každý rok před sněmem bilancujeme. Ohlížíme se na dobu od minulého sněmu do letošního. Za tu dobu jsme vydali pět čísel časopisu Tereziánská iniciativa, potiskli jsme celkem 116 stránek, a tak vám nyní, milí čtenáři, připomínáme, s čím jste se na stránkách časopisu setkali.

95. číslo z dubna 2019

Titulní stránka připomínala fotografii už tradiční **Pochod dobré vůle**, který se konal v dubnu. Na dvoustraně se objevila reportáž a hlavně projev Hanuše Hrona, který přednesl 8. března na **Tryzně v Pinkasově synagoze za oběti rodinného tábora před 75 lety**.

Na oběti rodinného tábora v Osvětimi jsme v časopise vzpomněli i na akcích v Památníku ticha, v gymnáziu a hudební škole v Praze 3 i na vzpomínkové akci Pamatuj v Jindřichově Hradci.

Na dalších stránkách jsme připomínali **Výstavu Trude Sojky v Terezíně**, upozornili jsme na položení „kamenů zmizelých“ **na paměť rodiny Karla Bermána** v Jindřichově Hradci, **Studenti Jihočeské univerzity navštívili Památník Terezín** a anoncovali jsme vydání knížky **Jindřicha Flussera Život na úvěr**.

Divadelní představení „Návštěva z pravěku“ bylo tématem další reportáže.

Na pěti stranách jsme referovali o **Sněmu Tereziánské iniciativy**, a také o pravidelné akci ICEJ ve Valdštejnské zahradě nazvané **Kulturou proti antisemitismu**.

O Terezíně až v Singapuru a ještě dál jsme se dozvěděli zásluhou výstavy, kterou uspořádala čtyři děvčata (středoškolačky) a napsala nám o ní.

Oceněné studentské literární a výtvarné práce ze soutěže, kterou každoročně vypisuje Památník Terezín, byly otištěny na třech stranách tohoto čísla.

96. číslo z června 2019

Na titulní straně je fotografie **sousoší věnovanému „Kindertransportům“ na Liverpoolském nádraží v Londýně**, k čemuž se váže i článek na předposlední straně čísla **Sir Winton nebyl sám**.

Veřejnému čtení jmen, Jom ha-Šoa v Pinkasově synagoze a Koncertu v Jeruzalémské synagoze jsme věnovali první čtyři strany. **Tereziánská tryzna 2019** byla námětem další dvoustrany tohoto vydání.

Bylo nám ctí, že jsme mohli otisknout **Interview s velvyslancem Státu Izrael Danielem Meronem** na čtyřech stranách časopisu.

V červnu se tradičně **Oceňují vítězové soutěže v Terezíně**, a ani v loňském roce jsme při této příležitosti

nemohli chybět, zvláště když jednu z cen dotujeme.

Na dubnovém sněmu přednesl v diskusi Hanuš Hron projev, který si některé naše členky přály otisknout v plném znění, v čemž jim redakce ráda vyhověla. Velvyslanectví Státu Izrael pořádalo v kavárně v Holešovicích **setkání na počest bohaté účasti Izraele na Pražském Quadriennale**.

V červnu nás navždy opustil **Michal Salomonovič**, místopředseda Tereziánské iniciativy, na něhož vzpomněla řada jeho kamarádů na třech stránkách červnového čísla.

Se třemi generacemi Krausů se v **Klubu Jáchymka** a na poslední straně 96. čísla setkali čtenáři našeho časopisu.

97. číslo ze září 2019

Titulní stranou a dvoustranou uvnitř jsme se rozloučili s velmi oblíbenou **Doris Grozdanovičovou**, která nás v srpnu 2019 navždy opustila.

Akce Nisko – první transporty byl titulek rozsáhlé vzpomínky na neblahou událost před 80 lety, kdy vyjel z Ostravy první transportní vlak „na východ“

Tereziánská iniciativa 95
ČASOPIS MEZINÁRODNÍHO SDRUŽENÍ duben 2019

Foto: Tom Rimpel

Už tradiční Pochod dobré vůle se letos konal v neděli 14. dubna

Tereziánská iniciativa 96
ČASOPIS MEZINÁRODNÍHO SDRUŽENÍ červen 2019

Sousoší věnované „Kindertransportům“ na Liverpoolském nádraží v Londýně.
Foto: Matěj Stránský

Sir Winton nebyl sám, bylo jich pět...
(Více na straně 19)

Tereziánská iniciativa 97
ČASOPIS MEZINÁRODNÍHO SDRUŽENÍ září 2019

Foto Michal Stránský, říjen 2017

Doris Grozdanovičová
7. 4. 1926 – 21. 8. 2019

s tisícovkou mužů. Povzbudivá nebyla ani **Výroční zpráva o projevech antisemitismu v České republice za rok 2018**, kterou zaznamenala Federace židovských obcí v ČR.

Ti, kdo zachraňovali byl titulek volného pokračování z čísla 94, které popisuje životní příběhy několika jedinců, kteří se zachovali velmi příkladně v době, kdy to vůbec nebylo ani jednoduché ani samozřejmé.

Nedožití životy – o koncertu Bente Kahan v polské Wroclawi.

Jeden a půl milionu knoflíků byl titulek rozhovoru s Věrou Egermayerovou, jehož autorkou je Daniela Lazarová z Českého rozhlasu. Otiskli jsme i **Smutnou zprávu z New Yorku** o smrti Georga Sachse.

První představení projektu „Gido se vrací domů“ v Holešově a pozvánky na další akce ke 100. výročí narození Gideona Kleina tvořily dvoustranu čísla.

Institut Tereziánské iniciativy uspořádal vzpomínkové odpoledne na Miroslava Kárného při příležitosti jeho nedožitých 100. narozenin pod názvem **Příběh každého života začíná narozením. Také můj. Narodil jsem se 9. 9. 1919.**

Pochod Vrba – Wetzler Memorial se i v minulém roce uskutečnil na počest dvou mužů, kterým se podařilo utéct z Osvětimi a na jejichž počest se každoročně tento 130 km pochod koná.

Bimbo – medvídek z Terezína byl malý talisman Elsy Waldmannové z Bonnu, který „přežil“ a dodnes „sedí“ ve vitríně Památníku v Bonnu.

Studentské literární a výtvarné práce uzavíraly spolu s nezbytnými pozvánkami 97. číslo.

98. číslo z listopadu 2019

Titulní stránka připomíná **Letošní bubnování pro Bubny**, které zahájil Pavel Štingl.

Také další tři strany se věnují **Pietní vzpomínce na zahájení transportů**, která začala na Novém židovském hřbitově na Vinohradech u pamětního kamene lodžských a pokračovala položením kytice u pamětní desky v Holešovicích.

Komunikace 89 – výstava na Letné byl titulek zprávy o zajímavé a školami hojně navštěvované výstavě. V historické budově Národního muzea v Praze se u příležitosti stého výročí česko-dánských diplomatických vztahů konala přednáška **Dánští židé v Terezíně**.

Strom terezínských dětí má nového potomka – na zahradě českého velvyslanectví v Berlíně zasadili mladý strom, který je „potomkem“ (vnukem) Stromu terezínských dětí v Terezíně. Reportáž z vernisáže **Robert Guttman – Pražský poutník v Galerii Roberta Guttmanna** alespoň trochu přiblížila život svérázného umělce meziválečné Prahy.

O osudu Hannelore Kleinové a její rodiny vypráví text **Jiný osud než Anne**.

Na **Věru Šlesingerovou**, která v říjnu zemřela, vzpomíná několik

pamětníků. Pod titulkem **Helga Hošková: „90“ v Jeruzalémské synagoze** se připomíná výstava této umělkyně.

O krušném životě Věry Polákové vypráví článek pod jednoduchým názvem **Věrka**.

Transport do Niska, na který Ostraváci nezapomněli připomíná nejen 80 let, které od prvního transportu uběhly, ale také pietní vzpomínku, kterou připravili představitelé ŽO Ostrava a FŽO a také představitelé města.

Ukázky studentských literárních a výtvarných prací a pozvánky na další akce číslo uzavírají.

99. číslo z ledna 2020

Toto číslo držíte právě v ruce. Titulní stránka připomíná 75. výročí osvobození Osvětimi. Každý rok zveřejňujeme v prvním čísle nového ročníku **ohlédnutí za uplynulým rokem v Památníku Terezín, v Židovském muzeu v Praze a v Institutu Tereziánské iniciativy**. Na dalších stranách si přečtete **projevy v Senátu, které připomínaly 75. výročí osvobození Osvětimi**. Pietní shromáždění se však konala i na jiných místech, na příklad v Ostravě **U památníku obětem holocaustu**. Na dalším místě naleznete pod titulkem **Minulý rok pohledem našeho časopisu** jakousi souhrnnou zprávu o činnosti TI, na dalším místě zprávu o činnosti **Vzdělávací komise TI**, reportáž o **odhalení pamětní desky Marianně Golz-Goldlust**, reportáž o **přípomínce židovských transportů z Pardubic**.

Někteří členové TI z tzv. druhé generace, ač šoa nezažili na vlastní kůži, začínají vyprávět mladým posluchačům o těžkostech a strážních, které zažívali v židovských rodinách v padesátých a dalších letech socialismu.

Pod titulkem **Petr vlastně vůbec není Petr** se dozvíme víc o Petru Weberovi, dlouholetém předsedovi brněnské ŽO.

Toto číslo přináší také zprávu o **nepříliš podařeném setkání v DSP Hagibor**, ke kterému došlo v prosinci minulého roku.

Studentské práce na téma **Jsem tu bez rodiny, Nejvyšší vyznamenání města Ostrava a projekt ke 100. výročí Gideona Kleina** číslo uzavírají.

Zpráva vzdělávací komise za rok 2019

Michaela Vidláková

Vzdělávací komise má v současnosti ve skutečnosti pouze dva členy: Michaelu Vidlákovou a Věru Semerádovou, ovšem velká část práce spočívá na bedrech hospodářky TI Tamary Pavlíčkové, která provádí finanční plánování a vyúčtování grantů a v tomto směru úzce spolupracuje se vzdělávacím oddělením Památníku Terezín.

Komise má dva hlavní úkoly: jednak se stará o získání grantů na dopravu pro zájezdy českých studentů do Památníku Terezín (PT), kde jim profesionální pracovníci Vzdělávacího oddělení PT poskytnou dohodnutý program. Největším problémem u grantů je, že nikdy nevíme včas, zda a jak velkou dotaci obdržíme od hlavního donátora, jímž je MŠMT, protože, ač o grant žádáme již na podzim a financování začíná 1. 1. aktuálního roku, oznámení o udělení/neudělení přichází až někdy v dubnu a převod financí ještě později. Naštěstí druhý donátor grantu, NFOH je v tomto směru vstřícnější a pomáhá překlenout aspoň první část roku. Jiným nejistým činitelem je počet škol, které skutečně PT navštíví: někdy se stává, že školy, které mají zájezdy objednané, odřeknou a PT pak narychlo

shání původně odmítnuté zájemce, aby se naplnil projektovaný počet.

Dalším úkolem komise je snaha uspokojit požadavky na účast pamětníků, ať už pro besedy nebo pro spolupráci na studijních pracích. Komise čím dál tím víc bojuje s velkým problémem naplnit tuto poptávku. Žádostí je mnoho, bohužel se však stále zmenšuje počet pamětníků – ubývají už i ti, kteří se ještě v minulých letech na této činnosti aktivně podíleli, ale nyní se již z věkových a zdravotních důvodů necítí schopni, a ti zbývající jsou časově víc než vytíženi. V Praze je už jen asi 4–5 pamětníků, s nimiž je možno počítat, v Brně jich je 5 a spolupracují zejména s ŽM, na jiných místech ČR jsou zřejmě už jen ojedinele, kontakt má TI jen se 2 mimopražskými pamětníky ochotnými aspoň občas přispět svými vzpomínkami.

Členové komise se také zúčastňují různých akcí, jako např. slavnostní udílení cen soutěžícím v tematické literární a výtvarné soutěži, vypisované každoročně Památníkem Terezín. TI přispívá na cenu Erika Poláka a předává ji vítězům. Mnohé práce jsou vskutku obdivuhodné a jsou i přetiskovány v časopise TI.

U památníku obětem holocaustu

Už po několik let se koná z podnětu Městského výboru ČSBS Ostrava vzpomínková akce u příležitosti Mezinárodního dne památky obětí holocaustu. Památník, který byl těmto obětem odhalený v roce 1994 na místě starého židovského hřbitova a dnes je to sad Dr. Horákové, je místem toho pietního aktu.

I letos, 24. ledna, přišli členové této organizace, zástupce hejtmanství Moravskoslezského kraje 1. náměstek hejtmána pan Lukáš Curylo, zástupci legionářské obce a jedna třída studentů Střední průmyslové školy ve Vítkovicích.

V úvodu předseda MěV ČSBS Jiří Francírek vzpomněl osvobození koncentračního tábora Osvětim v lednu 1945. Jelikož už v Ostravě nejsou žijící vězni tohoto tábora nebo jiných vyhlazovacích táborů, bylo přečteno vystoupení dnes již zesnulého pana Luďka Eliáše v Parlamentu ČR před několika léty u stejné příležitosti.

Škoda, že se nedostavil a nepromluvil žádný zástupce vedení ostravské Židovské obce. To bylo pro

účastníky piety nepochopitelné a někteří neskrývali své zklamání. Nebylo se však koho zeptat na důvody.

Zástupce studentů vzpomněl na přednášky bývalých vězňů na této škole a jejich podíl při vytvoření putovní výstavy „Mnichov – okupace – osvobození“, která dodnes slouží svému účelu. Pak byly u památníku položeny květiny.

Po ukončení oficiální části akce dvě členky rodiny Kupferman

– Salomonovič položily na památník kamínky a zapálily svíčky. Na památník, na němž zřetelně vystupuje slovo JISKOR (nezapomeneme). Snad spolu s nimi vzpomínalo i několik tisíc předválečných ostravských židů, pohřbených na tomto místě zrušeného židovského hřbitova na své rodiče, sourozence, děti, vnuky. I oni všichni byli oběti této genocidy.

*Libuše Salomonovičová,
Ostrava*

Jak se máte, druhá generace, aneb co nám vyprávěly maminky...

Byl konec října loňského roku, kdy mi zavolal pan Tomáš Molnár, evangelický farář z Trutnova. Chtěl připomenout neblahé výročí Křišťálové noci, chtěl, aby lidé z Trutnovska přemýšleli o tomto období, kterým prošli naši předci. A jako vypravěče si k této době vybral Tomáše Krause, tajemníka Federace ŽO, a mě.

Dobře věděl, že jsme sice tyto krušné události na vlastní kůži zažít nemohli, protože jsme se narodili o hodně později, kdy už byl tady dávno mír, zato ho zajímalo něco jiného:

Jak jsme vlastně byli vychovávaní rodiči, kteří tyto těžké doby zažili a přežili? Jaké vlastně bylo naše dětství a život vůbec, když rodiče – ať chtěli nebo ne – vzpomínali na doby těžké, které jim ukradly kus života?

Tou nabídkou jsem byla poctěna. Vyprávět o svém dětství – to opravdu není pro mě zrovna procházka dětskými hřišti, parky s houpačkami a cukrárnou...

První večer jsem zažila s dospělými posluchači, kteří zaplnili i se svými odrostlejšími potomky celý trutnovský koncertní sál Bohuslava Martinů. Vyprávěla jsem o tom, jak moje rodina žila tradičním židovským životem, měla kolem šedesáti členů a věnovala se oborům, které byly před druhou světovou válkou v rozkvětu: průmyslu, bankovníctví a *rabínování*.

V tom přišla předzvěst drastického života: Křišťálová noc. A všechno se postupně změnilo...

A nejen válkou. Přišla padesátá léta a těžkým dnům nebyl konec. Mého otce znovu zavřeli a moje maminka byla znovu o hladu, bez peněz, žili jsme v zimě. Neměli jsme na uhlí. Babička a maminka se o mě bály, nikam mě nepouštěly, na procházky jsem jako malá chodila pouze na židovský hřbitov, kde bylo pro takové „nechtěné“ rodiny, v jaké jsem vyrůstala, poslední bezpečí a klid.

Dlouho jsem nechápala, proč se babička zastavovala před některými hroby, ukázala prstem na ně a sklonila se ke mně:

„Vidíš? Tenhle umřel včas... A tahle taky...“

Umřít „včas“ znamenalo před válkou... Nemuset prožít všechno to, co moje rodina a o čem mi dnes a denně vyprávěly. A když celé dny mlčely a jen se na mě dívaly se strachem v očích – bylo to snad ještě horší...

K mému vyprávění zpíval a hrál sám pan farář Tomáš Molnár a doprovázela ho malá kapela. Jeho písně vyprávěly o bolesti a trápení, ale i o naději a měly v sobě tolik pravdy a síly!

Druhý den jsem byla hostem mnoha desítek dětí a studentů z místních škol. Když jsem jim vyprávěla o svém dětství, poznamenaném na celý život

strachem, úzkostí, ale také silným vzdorem proti násilí a ponižování – v amfiteátru místního kulturního domu, nebyl slyšet ani dech...

Když teď, pár týdnů po mé návštěvě vzpomínám na trutnovské posluchače a organizátory obou dnů v čele s panem farářem Tomášem Molnárem – vzdávám jim hold! A obdiv patří rovněž hudebnímu projevu všech členů kapely.

Takové přiblížení způsobu života nás, dětí přeživších, má hluboký význam pro další generace, pro pochopení doby, ve které jsme žili a vyrůstali...

Zuzana Peterová

Stavitelé pomníků

Eliška Waageová, Institut Tereziánské iniciativy

3. prosince 2019 se v reprezentačních prostorách rezidence primátora hl. města Prahy sešli ti, kdo se podílejí a v roce 2020 budou podílet na realizování Veřejného čtení jmen obětí holocaustu – Jom ha-Šoa v jednotlivých městech. Setkání organizátorů se neslo v přátelském duchu a umožnilo vzájemnou výměnu postřehů a zkušeností. Rovněž jsme mezi sebou přivítali velkou řadu nových kolegů, v jejichž městech se čtení jmen bude letos konat poprvé.

K zúčastněním promluvil prostřednictvím videovzorku Jaroslav Kraus, přeživší holocaust a bývalý místopředseda Tereziánské iniciativy. Ocenil práci všech, kteří se na přípravě čtení podílejí, a podpořil je do další činnosti: „Vaší zásluhou to jméno obětí zazní v éteru, je přečteno veřejně. Víte, kam až to doletí? Já ne. A nazývám vás ode dneška staviteli pomníků. Tím, že vyslovíte jeho jméno do éteru, do věčnosti, vytvoříte někde v neznámu takový chrámový oblouk. Nikdo vás nemůže nahradit. Vy musíte, a to vám musím závidět, vytvořit takové sdružení stavitelů pomníků.“

Všichni účastníci byli seznámeni s historií Veřejného čtení jmen obětí holocaustu v Čechách. Letos se bude konat již 15. ročník této akce. Poprvé se v Praze konalo v roce 2006 z iniciativy České unie židovské mládeže, jejíž členové oslovili ke spolupráci Institut Tereziánské iniciativy a Židovské muzeum v Praze. V dalších letech společně s námi „čtení“ pořádal Nadační fond obětem holocaustu, který od roku 2015 akci finančně podporuje. V roce 2014 se čtení jmen začalo rozšiřovat do dalších měst.

Dne 21. dubna 2020 zazní jména na českých a moravských náměstích. Budeme moc rádi, když se k nám připojíte a pomůžete nám, slovy Jaroslava Krause, vztyčit další oblouky pomníku připomínání. Pro více informací sledujte naše stránky www.terezinstudies.cz.

TEREZIÁNSKÁ INICIATIVA
LETOS SLAVÍ 30. VÝROČÍ ZALOŽENÍ

Nepříliš podařené setkání

V prosinci roku 2018 předsednictvo Tereziánské iniciativy uspořádalo místo obvyklé schůze v Jáchymově ulici rozšířené „výjezdní zasedání“ na Hagiboru, aby se ho mohli zúčastnit i členové předsednictva, kteří v té době pobývali na Hagiboru, a také další členové TI, kteří dlouhodobě žijí v péči tamního domova seniorů. V návaznosti na řádnou schůzi předsednictva TI jsme tam tedy poobědvali a potom jsme všichni společně poseděli u kávy a zákusku. Setkání to bylo velmi zdařilé, radostné, pobavili jsme se spolu, zasmáli, těšilo nás vidět, jak velikou pomocí je pro naše členy i ostatní obyvatele pobyt na Hagiboru a jak se jim tam daří dobře.

Na podnět Helgy Hoškové, která navrhla, že by se členové TI měli setkávat častěji, nejen na tryznách nebo na výročním sněmu, jsme se rozhodli v prosinci 2019 uspořádat opět na Hagiboru „předchanukové setkání“ alespoň pražských členů TI. Těšili jsme se, že toto setkání bude ještě lepší, že se tam sejdou přátelé a známí, kteří žijí ještě „na volné noze“, s obyvateli Hagiboru, a že tím uděláme radost mnoha našim členům. Pozvánku jsme otiskli v našem časopisu, objednali pohoštění. Vedení DSP Hagibor i další zaměstnanci nám vyšli velice vstříc, vše připravili, v jídelně byly bílými ubrusy prostřené stoly spojené tak, aby se dalo sedět pohromadě, na stolech nadýchané moučníky, uvařená káva. Předsednictvo TI čekalo, že se zase rozesadí mezi členy a bude si s nimi moci popovídat.

A nastalo naše veliké zklamání. Nikdo nepřicházel. Z členů TI mimo Hagibor se dostavil jediný – dokonce ani

iniciátorka setkání nepřišla. Nepřišli loňští hosté z předsednictva TI pobývajících na Hagiboru, nepřišli ani další z loňských účastníků – členů TI. Pečovatelé přivezli několik nechodících obyvatel Hagiboru (ani nevím, zda jsou členy TI, ale to je jedno) – ti se usadili u stolu, ale tak pohromadě, že jsme se těžko mohli rozesadit mezi ně. Mnozí asi ani nevěděli, proč tam jsou. Jen si s chutí snědli zákusek, vypili kafičko, ani navzájem se příliš nebavili, a po chvilce se nechávali postupně zas odvézt do svých pokojů. Členové předsednictva navštívili ty z loňska, kteří sami nepřišli a ptali se jich proč. Jeden, že bude mít právě cvičení, další, že už byl dopoledne

na jednom zasedání a je unaven, jinému se prostě nechtělo. Je to škoda. Pracovníci DSP Hagibor si dali velkou práci všechno pro naše setkání připravit – a v předsednictvu zůstal jen trpký pocit zklamání, jak malý zájem o společné setkání členové TI mají.

Tak alespoň touto cestou děkujeme zaměstnancům Hagiboru, kteří se nám pokusili připravit hezké odpoledne.

*Michaela Vidláková,
foto Michal Stránský*

Veřejná připomínka židovských transportů z Pardubic

Radek Hejret (text i foto)

Na středu 9. prosince vzpomíná pan Munk takto: „Vagony byly obklíčeny německou policií, aby z nich nikdo nemohl vystoupit. Nástupiště bylo téměř prázdné. Jen jedna postava přecházela nervózně sem a tam podél hlídané vlakové soupravy. Byl to František Černý, který se nějak dopátral, kdy budou pardubičtí Židé deportováni a přišel se rozloučit se svými zaměstnanci a přáteli. Byl viditelně rozrušen, když viděl, jak hrubě Němci s lidmi zacházeli, poháněli je puškami a násilím cpali do vagonů. Začal gestikulovat, mumlat pro sebe a po chvíli křičet na německé SS, kterým zřejmě nadával. Netrvalo dlouho a dva němečtí vojáci ho odvedli z nástupiště.“

Teprve o padesát let později se pan Munk dozvěděl, že František Černý byl 9. prosince 1942 na pardubickém nádraží zatčen, poslán do Malé pevnosti v Terezíně a později do Osvětimi, odkud se již nevrátil.

Transporty Židů z Pardubic a okolí do koncentračního tábora Terezín byly pod označením Cf a Cg vypraveny 5. a 9. prosince 1942. Z celkového počtu 1 256 osob se jich osvobození dožilo pouze 91. Na připomínku jejich 77. výročí proběhlo v Pardubicích dne 30. listopadu 2019 v kostele ČCE veřejné shromáždění.

Akci zorganizoval a moderoval František Miláček, jeden z duchovních zúčastněných pardubických církví. Jako první vystoupila starostka Městského obvodu Pardubice I Alena Stehnová. Ta uvedla, že se o těchto děsivých událostech, které v jejím městě probíhaly, dozvěděla teprve nedávno. Neučila se o tom, když chodila do školy, a neučí se to ani v dnešních školách. Připomněla tragédii zboření synagogy a skutečnost, že neexistuje žádné pietní místo připomínající tyto události. V programu dále vystoupil první náměstek hejtmána Pardubického kraje Roman Línek, který mimo jiné připomněl bombardování Pardubic. Pozvání přijala i místopředsdkyně Senátu ČR Miluše Horská. Ta začala svůj příspěvek zamyšlením nad otázkou německého sociologa Theodora Adorna „Jak žít a myslet po holocaustu?“ I ona připomněla, že je třeba podpořit znovuobnovení pamětní desky připomínající zbořenou synagogu v Pardubicích a zavražděné pardubické spoluobčany židovského původu. Také citovala Ferdinanda Peroutku, významného českého spisovatele a publicistu, který sám prošel koncentračními tábory Dachau a Buchenwald a prohlásil: „Národ nebojoval za to, aby násilí jen dostalo jinou barvu; bojoval, aby násilí nebylo.“

Předsednictvo Terezínské iniciativy pozdravilo shromáždění textem, který přečetl Pavel David Schreiber:

Těší nás, že si v evangelickém kostele připomínáte památku 1 256 židů z Pardubic a okolí, kteří v prosinci 1942 nastoupili na cestu, z níž se jich většina už nikdy domů nevrátila.

Těší nás, že chcete obnovit pamětní desku, která bude připomínat pardubickou synagogu a vaše zavražděné sousedy.

Přejeme vám ve vašem úsilí hodně zdaru!

Pavel David Schreiber (potomek přeživších holocaust) také seznámil přítomné se svou básnickou tvorbou. Jedna z básní se týkala počátku těchto hrůz – Křišťálové noci.

Křišťálová noc 9.–10. listopadu 1938

Zástupy lidí po ulicích chodí ...
 ... jsou bez citu, jsou hluchí, slepí ...
 ... pod nohama jim skřípou střepey ...
 ... což vážně neví, co se rodí? ...
 Což vážně neslyší a nevidí ...
 ... vážně jsou tak slepí, tak hluchí? ...
 ... zavřeli smysly své i duši? ...
 ... že z lidí udělali nelidi? ...
 Sárinka v koutku ukrytá se modlí ...
 ... co se to „Šma Jisrael“ děje? ...
 ... řinčení skla je hudbou beznaděje ...
 ... a na ulici vyřvává dav podlý ...
 Dav od Goga a od Magoga ...
 ... zlo nové je ač strašně věčné ...
 ... tisícileté nebezpečí ...
 ... a rudě plane synagoga ...
 ... být B*ží lid je nebezpečné ...
 ... Sarah to ví a tiše brečí ...

Poté vystoupil místopředseda ICEJ ČR Radek Hejret. Zdůraznil, že by nemělo jít jen o připomínání minulosti. Cílem je vybudovat zdravou lidskou společnost, která by takovýmto událostem předcházela. Právě proto, aby ostatní neměli zkušenost ze školy jako paní starostka Stehnová, působí ICEJ již jedenáctým rokem na školách, ve kterých bylo prostřednictvím jejich lektorů osloveno více než 150 tisíc žáků. Přečetl několik úryvků z knihy *Svobodná, volná* od Hany

Alena Stehnová

František Miláček**Ludmila Hejretová**

Sternlichtové týkajících se její osobní zkušenosti s transportem Cg a souvisejícími tragickými okolnostmi. Krátkou stat' otiskujeme.

„6. prosince 1942 se musíme dostavit na nádraží a jet do Pardubic. Smíme si vzít zavazadla do 50 kg na osobu. (Tolik jsme určitě neměli, maminka ani já bychom to ani neunesly.) Neměli jsme tušení, co nás čeká, a ten poslední krok přes práh našeho domova byl tak těžký. Venku ležela spousta sněhu, mrzlo, a ještě ani nespítalo, úplná tma. Třásla jsem se po celém těle, ale zimou to určitě nebylo, protože jsem byla nabalená tak, že jsem se sotva mohla pohybovat. Naše transportní čísla byla: Cg 273 moje, Cg 274 matčino a Cg 275 otcovo. Táta táhl zavazadla na sáňkách a já ještě pokukovala

po oknech domů, kde visely za oknem punčochy plné dobrot pro děti. Byl právě Svátek svatého Mikuláše...“

Hana žila jako malá dívka před válkou v Holicích u Pardubic a v současné době žije v Izraeli. Účastníci veřejného shromáždění ji mohli také vidět a slyšet v nahraném rozhovoru.

Radek Hejret také přítomně vedl k modlitbě pokání za všechny dosavadní projevy antisemitismu, jichž se vůči židovským bližním dopustila církev a prosil Boha o dar odvahy nebýt lhotejný a postavit se proti zlu. Na samotný závěr večera zaznělo v zaplněném evangelickém kostele několik nádherných hebrejských písní v podání jeho manželky Ludmily Hejretové.

Studentské literární a výtvarné práce oceněné v soutěži Památníku Tereziín na téma: Jsem tu bez rodiny

Sám v lese

*Justýna Gilíková, 13 let,
Arcibiskupské gymnázium v Kroměříži,
(1. kategorie, 7. místo)*

Byla noc. Les byl tmavý a nevlídný. Už z dálky varoval svou kostrbatou siluetou, tyčící se oproti hvězdnému nebi. Vypadal trochu jako velký krokodýl nebo dinosaurus, který se ke spánku uvelebil přímo za ploty posledních domků. Bylo ticho. Marek ležel bez hlesu. Snažil se co nejpohodlněji uvelebit ve svém spacáku, ale moc mu to nešlo. Nohy ho už pořádně zábly a litoval, že se na tuhle zkoušku odvahy lépe nepřipravil. Mohl si třeba od někoho půjčit stan, nebo alespoň teplejší spacák. Veškeré pokusy usnout vzdal už před hodinou. Jak tak ležel, přemítal o dnešním dnu a o tom, co se přihodilo ve škole. Malý Lukáš ráno ve třídě vytruboval, že U Staré kašny straší a že tam mají ježibaby každou noc sraz s hejkaly. Marek nechápal, jak může třída takovým ztřeštěným věřit, a rozhodl se, že všem ukáže, jaký je to nesmysl. A tak se vsadil. Musí přečkat jednu noc sám v lese U Staré kašny. Když to dokáže, vrátí se do třídy jako hrdina a všichni uznají, že jen on měl pravdu.

Z přemítání ho vytrhlo asi zahoukání sýčka. Upravil si mikiinu pod hlavou a rozhlédl se kolem sebe. Stará kašna byl vlastně oválný palouk porostlý náletovými dřevinami a nízkými keříky, v jehož středu byla v zemi kruhová díra obložená cihličkami, snad bývalá kašna. Divné místo. V noci navíc vypadalo úplně jinak než ve dne. Marek se až doteď nebál. Nevěřil na strašidla. Teď začínal pomalu pociťovat samotu. A čím víc se rozhlížel, tím víc rostl jeho strach. Viděl jen tmu a sem tam rozeznal obrysy vyšších stromků, ale i ta tma se mu najednou zdála jiná. Nebyla to ta tma, jaká je v noci v jeho pokoji. Tahle tma byla živá. Jako by ji tvořilo milión malých černých mravenců. Pořád se pohybovala, kmitala a vypadala, jako by se měla každou chvíli roztrhnout. Marek se bál, že se roztrhne a že z ní na něho vyskočí něco velkého a ošklivého. V téhle tmě vypadal les úplně jinak. To, co by jindy bezpečně označil za strom, vypadalo teď jako podivná postava a klacíky kolem něho na zemi připomínaly ohnuté pařáty. „Kdyby se něco stalo, nikdo mi nemůže pomoci,“ pomyslel si a teprve teď si uvědomil, jak moc je sám. Zatoužil mít někoho u sebe. „Kdyby tu tak byl tatínek,“ napadlo ho. Pomyslel na to, jak ho táta často brával do lesa. Nikdy se s ním nebál. Tatínek měl podivnou schopnost zahánět všechny strašáky a noční běsy. Jen se objevil a strachy Marka vždycky nechaly na pokoji. Pak si vzpomněl na maminku, jak ta mu tady chybí! Vždycky Markovi před spaním zpívala ukolébavku. Teď mohl poslouchat leda tak šumění lesa nebo cvrkání posledních cvrčků. Marek se na chvíli cítil jako sirotek. Přemýšlel o tom, jaké to je, každý večer usínat bez pusy na dobrou noc, nemít milující rodiče a domov, kam by se mohl vrátit. Takovou samotu ještě nezažil. Snažil se na něco hezkého myslet, ale v mysli mu

pořád dokola znělo: „Jsem sám. Jsem sám, bez rodiny.“ Hlas v hlavě mu lezl strašně na nervy a snažil se ho přehlušit, ale nešlo se to. Rozhodl se rozsvítit si baterku a zkusit si číst knížku, kterou si přinesl s sebou. V bílém světle baterky se palouk zdál ještě strašidelnější. Za každou překážkou vrhalo světlo stíny prazvláštních tvarů a tvořilo atmosféru jako v noční doktorské ordinaci. Teprve teď pořádně vynikl tmavý neprostupný les nízkých semenáčků obklopující palouk ze všech stran kromě úzké pěšinky, na kterou dopadalo měsíční světlo. Marek už to nevydržel, schoulil se do spacáku a pevně zavřel oči.

Ráno jej tam našli spolužáci. Byli docela překvapení, když ho uviděli. Lukáš hulákal na všechny strany, že už ani nedoufali, že ho najdou živého. Marek se pomalu zvedl a sbalil si spacák. Ve škole ho přivítali jako krále a on nestačil odpovídat na padající dotazy. Od té doby platil za nejodvážnějšího nebojsu a užíval si svou chvíli slávy. Noc v lese sám, bez rodiny by si ale už nikdy, ani za nic, nezopakoval.

Jasmína Ademi: V zajetí, 16 let, SŠ obchodu a služeb Teplice (3. kategorie, 6. místo)

Alma Zajícová: Čekám na vás, 17 let, Gymnázium Jana Keplera, Praha 6 (3. kategorie, 1. místo)

JSEM TU BEZ RODINY

Markéta Chrátková, 13 let, ZŠ a MŠ T. G. Masaryka Fulnek, (1. kategorie, 4. místo)

Miluji svoji rodinu. Mamku, tatku, bráchu, ségru, babičky, dědečka, tety, strýce... Miluji je tak moc, že i kdybych přišla třeba jen o jednoho z nich, zlomilo by mi to srdce. Měla bych v srdci prázdno a nevěděla bych, co s tím dělat.

Moje mamka pracuje jako sociální pracovníce v Ostravě. Má na starosti rodiny, které si budou chtít vzít, anebo už si vzaly dítě do pěstounské péče, jak na přechodnou dobu, tak napořád. Pomáhá jim řešit, když si nejsou jistí, jak dítě vychovávat a řeší s nimi jejich starosti. Taký zjišťuje, jestli dítě nestrádá, jestli není šikanované, jestli chodí do školy. A ještě spoustu dalších věcí. Je mi těch dětí líto.

S mamkou jezdíme na různé akce uspořádané pro pěstouny. Jsem velice ráda, když můžu i já pomáhat dobré věci. Ale nedokážu si představit, že bych byla dítě bez rodičů a musela bydlet někde jinde. Šla bych do jiné rodiny, možná do jiného města nebo vesnice. Je to pro mě nepředstavitelné.

Taky netuším, co bych dělala, kdyby si mamka s tatkou vzali nové dítě do naší rodiny. Dělili bychom se s ním o náš pokojíček. Byl by to můj sourozenec, který je pro mě cizí, neznámý a trochu odtažitý, protože si přišel do naší rodiny a musíme se s ním dělit o naši lásku. Nedokázala bych to. Asi. Anebo se láska dokáže množit a dělit? Naučila bych se to?

Kdyby přišlo malé miminko, asi by to bylo jiné. Vyrůstalo by v naší rodině od malička. Patřilo by k nám do rodiny. Bylo by naše. Je to jiné. Nebo ne?

Ale co když osvojenému dítěti pak bude chybět vlastní matka a otec? Ti, po kterých má oči, vlasy, vlastnosti, talenty

a nadání, možná i zděděné těžkosti... Potřebuje jejich lásku, i když mu ji pěstouni třeba dávají. Ale není to láska opravdových rodičů, protože lásku vlastních rodičů nic nenahradí. Peníze, ani jiný milující člověk. Dítě rodiče potřebuje hrozně moc. Možná proto někteří sirotci berou drogy, pijí alkohol, kouří... Chtějí tím umlčet své srdce, které nařiká a dychtí po jakékoli pomoci, aby zapomnělo a získalo tu lásku zpátky. Je to tíživé.

Ale většinou, když pak skuteční rodiče přijdou, v mnoha případech se stane, že dítě rodičům neodpustí a nechá je jít a pak se celý život trápí. Trápí se neodpuštěním.

Je mi hrozně líto těchto dětí. Ale stejně bych si nedovedla představit bydlet s někým jiným. Ta představa je pro mě tíživá...

Děti ve válčících zemích bez rodičů nemají žádnou šanci přežít, pokud poblíž nemají laskavé sousedy nebo rodinu, kteří se o ně postarají. Bylo by dobré jim posílat nějaké peníze, ale nevím, jestli by to pomohlo. Můžeme doufat, že budou mít nablízku lidi s dobrým srdcem, i když to nebudou opravdoví rodiče.

Mamka s tatkou přispívají každoročně do Afriky na opravu studní, aby měli lidi z Afriky co pít, taky na vzdělání pro děti, u kterých si to rodiče nemůžou dovolit.

Všem dětem bez rodičů přeji lásku a podporu blízkých, dospělých, kteří by se rozdělili o svoji lásku, náruč a dodali jim aspoň trochu důstojnosti. A sobě přeji, ať se o své srdce, pohodlí, o svou náruč naučím taky dělit.

Petr vlastně vůbec není Petr

Michaela Vidláková, foto převzato z *Post Bellum*

Znám ho, jako mnozí, už léta. Setkávali jsme se na schůzích FŽO, ale občas i při jiných příležitostech. Chytrý, bystrý, vtipný, nikdy se nesnaží o „politickou korektnost“, ale říká vše tak, jak to myslí. Leckteří ho však neměli moc rádi, protože jim šlapal na kuří oko. Nevěděla jsem však o něm, o jeho původu a osudu, vůbec nic. O kom je řeč? O dlouholetém předsedovi brněnské Židovské obce Ing. Petru Weberovi.

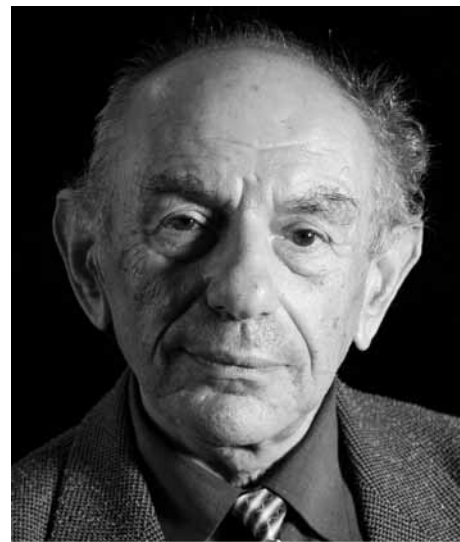
Ale on vlastně původně Petr Weber vůbec nebyl. Narodil se totiž jako Jehuda Leib Preiss v ghettu v polské Bochnii matce Lole, roz. Königsbergové, a otci Aaronu Preissovy v březnu 1942 – ale ani datum svého narození neví Petr zcela jistě. Průběhem let 1942–43 byla z ghetta většina jeho obyvatel postupně odesílána nejvíce do vyhlazovacího tábora Belžec.

Některí se snažili z ghetta uprchnout, a tak se i malý Jehuda ocitl se skupinou osob na útěku. Jak přesně zahynuli rodiče, neví. Jedna verze říká, že zůstali v ghettu a synka poslali s prchající skupinou, podle jiné, pravděpodobnější verze se rodiče snažili uprchnout i s dítětem, ale muž, který je měl doprovázet, je oba cestou zabil a dítě nechal kdesi v opuštěné boudě. Tam ho potom měla najít skupina

prchajících, kde byl i jeho strýc Šlomo Königsberg. Ať je to tak či onak, malý Jehuda se ocitl na Slovensku. Skupina prchala dál, směřovali do Palestiny, ale malého chlapce raději nechali u židovské rodiny. Ale i ti nakonec museli dítě předat do rodiny nežidovských přátel, kteří malého chlapce adoptovali. Byli to právě tito Weberovi, u kterých získal své dnešní jméno a kteří se stali jeho novými rodiči. Věkově byl mezi nimi rozdíl půl století, odpovídalo to spíše prarodičům, ale o chlapce se starali velice dobře. Weberovi pocházeli z Plzně, a tam se také po válce vrátili. Ing. Josef Weber tam pracoval ve Škodovce, brzy však odešel do důchodu a přestěhovali se do vesnice jménem Chalupy. Petr začal chodit do školy.

Weberovi netajili Petrovi, že je jejich adoptivním dítětem. Co mu však zřejmě zatajili je, že jeho strýc Šlomo Königsberg, který se skutečně dostal se skupinou uprchlíků do Palestiny a žil pak v Izraeli, chtěl chlapce od Weberových získat. Ti ale k němu přilnuli natolik, že to odmítli – a jelikož už byl adoptován, měli na to i legálně právo. Neskrývali před ním ale jeho židovský původ. Přihlásili ho v plzeňské židovské obci, kde měl posléze i bar micva. Bohužel Petr v mladém věku osiřel znovu. Matka zemřela, když mu bylo šestnáct, otec o rok později.

Přestěhoval se tedy do Prahy a tam studoval na Fakultě technické a jaderné fyziky na ČVUT, studia dokončil

Petr Weber

v Moskvě, poté se vrátil a pracoval v Plzni jako výzkumný pracovník.

V r. 1966 navštívil Izrael, ale přestože si jeho příbuzní přáli, aby tam zůstal, nechtělo se mu. Vrátil se tedy zpět.

V r. 1971 byl však propuštěn z práce, zřejmě z politických důvodů, ani moskevské studium mu jeho кадровý profil nezlepšilo. Nějakou dobu se živil, jak to šlo, ale nakonec se uchytil v novém oboru – u počítačů – a u této práce pak zůstal až do důchodu. To už žil na Moravě, kde se také v r. 1976 oženil s Věrou, roz. Baderovou, z Kyjova. Věra Weberová je členkou TI, byla dlouhá léta velice aktivní v rámci náboženské i sociální činnosti v ŽOB, tak i jako terezínská pamětnice. Petr Weber byl dlouholetým funkcionářem a předsedou ŽOB.

(Zdroj: https://www.denik.cz/z_domova/osiret-dvakrat-za-zivot-pribeh-petra-webera-kdysi-jehudy-preisse-20190603.html.)

Petrova matka Lola

Petr s adoptivními rodiči

Nejvyšší vyznamenání města předána in memoriam

Dvě Ceny města Ostravy předal na prosincovém zasedání zastupitelstva ostravský primátor Tomáš Macura. In memoriam se tohoto ocenění dostalo zakladateli, vůdci a členu skautského střediska Osmačtyřicítka Ostrava Hugovi Mandovskému a hrdinovi, který neúnavně šířil poselství o hrůzách holocaustu, Michalu Salomonovičovi.

Návrh na vyznamenání předložil MěV ČSBS Ostrava a v jednacím sále Nové radnice zaznělo toto zdůvodnění: „Ostravský rodák Michal Salomonovič dostává ocenění jako zvláštní projev uznání a úcty za celoživotní postoje, osobní hrdinství a přínos pro mladou generaci v šíření idejí národního odboje.“ Rodina ostravského rodáka Michala Salomonoviče byla perzekvována během druhé světové války. Michal přežil ghetto Lodž, tábory Auschwitz-Birkenau, Stutthof a Flossenbürg. O holocaustu neúnavně a do posledních sil přednášel studentům i dospělým v Česku a Německu, opakovaně s nimi navštěvoval bývalé nacistické vyhlazovací tábory. Byl místopředsedou Historické skupiny Osvětim, místopředsedou Tereziánské iniciativy, členem Židovské obce v Ostravě, členem předsednictva Městského výboru Českého svazu bojovníků za svobodu.

„Je nás už málo, kteří jsme prožili koncentrační tábory, kde jsme byli jen čísla s Davidovou hvězdou na vězeňském mundúru. Přežili jsme a naši povinností je, zejména mladým lidem, sdělovat naše prožitky z této doby, aby je náš osud nikdy nepotkal,“ říkával Michal Salomonovič.

Také rodina Mandovských byla zasažena holocaustem. Otec Huga

Mandovského byl deportován v roce 1939 do Niska nad Sanem a jeho rodiče byli deportováni druhým transportem z Ostravy do Terezína a dále do Treblinky, kde zahynuli.

Od roku 1996 udělilo město už 32 nejvyšších městských vyznamenání,

šlo většinou o rodáky, nebo o lidi, kteří spojili s Ostravou podstatný kus svého života. Zatím deseti z nich město cenu udělilo „in memoriam“.

*Libuše Salomonovičová,
Ostrava*

Ostravský primátor a Libuše Salomonovičová

První světlo v Památníku ticha

V neděli 22. prosince minulého roku zapálil Karol E. Sidon, vrchní zemský rabín, první chanukovou svíčku.

Stalo se tak po uvítání přítomných Pavlem Štinglem a Františkem Bányaiem. Shromáždění pozdravil také kardinál Dominik Duka, arcibiskup pražský.

Pod vedením Ester Divecké zazpíval dětský sbor z Lauderových škol několik písní a první chanukové světlo z Památníku ticha připomnělo někdejší zázrak při opětovném vysvěcení chrámu v Jeruzalémě před více než dvěma tisíci léty.

Text i foto: mistran

Pavel Štingl

Karol E. Sidon

Gido se vrací domů – projekt ke 100. výročí narození Gideona Kleina

Interprety hudební části večera bylo uskupení Fama Q (David Danel, Roman Hranička (housle), Ondřej Martinovský (viola) a Balázs Adorján (violoncello). Zpěvu se zhostila přední česká sopranistka Irena Troupová.

Druhá část večera patřila představení knihy britského autora Davida Fligga *Dopis od Gideona*. Z jeviště promluvil nejen autor monografie, jehož projev překládala spoluřadatelka projektu *Gido se vrací domů* Lisa Peschel (mimochodem brilantně přednesenou češtinou), ale i Zdena Kachlová (další spoluřadatelka projektu), kmotr knihy Josef Třeštík a nakladatel Petr Karas.

*Michal Stránský
(text i foto)*

V předvečer nedožitých stých narozenin hudebního skladatele Gideona Kleina se v Maiselově synagoze v Praze konal 5. prosince minulého roku koncert a zároveň křest knihy Davida Fligga *Dopis od Gideona*.

Na koncertě v historické synagoze zněla hudba nejen Gideona Kleina, ale také dalších tereziňských skladatelů Viktora Ullmanna a Hanse Krásky. A také Meditace na staročeský chorál *Svatý Václave*, op. 35a Josefa Suka.

Ve světové premiéře zazněla velmi zvláštní a neobvyklá skladba mladého hudebního skladatele Daniela Chudovského nazvaná *Thirteen Attributes of Mercy (Třináct atributů milosti)*.

**Tereziňská
iniciativa**

Vydává Tereziňská iniciativa, Jáchymova 3, Praha 1. Telefon: 222 310 681, 601 122 818, e-mail: terezinskainiciativa@gmail.cz.
Redakční rada: Eva Fantová, Zoja Franklová, Michal Stránský, Michaela Vidláková

Bankovní účet: v CZK: 59433011/0100.
Číslo 99 vyšlo v lednu 2020.

MK ČR E 10779